

ŽIVOT

KULTÚRNO - SOCIÁLNY ČASOPIS



APRÍL
DUBEN
KWIETIEŃ
1959

4

CENA 1ZŁ

FRAGMENTY PRZEMÓWIENIA KOŃCOWEGO TOW. WŁADYSŁAWA GOMUŁKI NA III ZJEŹDZIE PZPR

Podnoszenie materialnego i kulturalnego poziomu życia narodu oraz zapewnienie bezpieczeństwa i rozwoju naszego kraju jest naczelnym celem naszej partii. Temu służy nasza polityka, nasza praca i walka, z tych założzeń wychodziła nasza dyskusja, i to leży u podstaw naszego Zjazdu. Jesteśmy bowiem partią klasy robotniczej partią ludu pracującego miast i wsi, partią narodu polskiego. Jako partia rządząca przewodzimy narodowi z góra od lat 14, zmieniamy na lepsze jego życie, kierujemy złożonym procesem budowy socjalizmu w naszym kraju. W ciągu tych lat 14, w rezultacie polityki naszej partii, nastąpiły gruntowne przeobrażenia w życiu mas pracujących, zmienia się gruntownie pozycja Polski Ludowej w porównaniu z pozycją Polski burżuazyjnej. Dokonaliśmy zaiste wielkich rzeczy.

Wrogowie socjalizmu i przeciwnicy władzy ludowej nie lubią, gdy o tym mówimy. Usiłują oni odwracać uwagę ludzi pracy od tego, co im przyniosła nasza polityka, co już osiągnęli robotnicy, chłopi pracujący i pracująca inteligencja na drodze budownictwa socjalistycznego. Wrogowie nasie nie przebierają w żadnych środkach w celu zamazania i zniekształcenia prawdy o socjalizmie, prawdy o przeszłości i teraźniejszości, prawdy o wielkich osiągnięciach mas pracujących i naszego kraju w ciągu minionego czternastolecia.

Wielkie są osiągnięcia tego okresu. Daliśmy pracę milionom ludzi, których rządy kapitalistyczno-obszarnicze w dawnej Polsce stawiały poza nawias życia, skażywały na nadzieję i głód, wyganiały z kraju w poszukiwaniu pracy i chleba u obcych, w innych krajach. Oddaliśmy chłopom pracującym obszarniczą ziemię.

Odbudowaliśmy z ruin, zgłoszcz wojennych nasz dom ojczyzny — Polskę Ludową. Uprzemysłowiliśmy nasz kraj. Zwiększyliśmy produkcję przemysłową ponad 5-krotnie w porównaniu z 1938 r., przy czym dokonaliśmy tego w ciągu 11 lat, gdyż wskutek wojennych zniszczeń i dewastacji osiągnęliśmy przedwojenny poziom produkcji przemysłowej dopiero w 1947 r. Do tak szybkiego tempa rozwoju naszego przemysłu przyczynił się powrót Polski na stare piastowskie Ziemie Zachodnie, co również dokonane zostało dzięki polityce naszej partii.

Dokonaliśmy ponad 40 proc. produkcję rolną w przeliczeniu na głowę ludności. W porównaniu z okresem przedwojennym dokonaliśmy wysokość spożycia na każdego mieszkańca artykułów żywnościowych, a wyrobów przemysłowych — w spożyciu tych pierwszych niewiele odbiegamy od krajów ekonomicznie wysoko rozwiniętych. Urzeczywistniliśmy upowszechnienie oświaty, otworzyliśmy szeroko dla młodzieży robotniczej i chłopskiej wrota dostępu do wyższych uczelni, stworzyliśmy ludziom pracy i ich dzieciom szerokie możliwości kształcenia.

Rozbudowaliśmy szeroko system ubezpieczeń społecznych, bezpłatną służbę zdrowia, renty, emerytury, opiekę nad matką i dzieckiem, przedszkola, wczasy, płatne urlopy itd.

Wyprostowaliśmy grzbiet człowieka pracy przygotowany przez kapitalistyczny ustroj społeczny. Otworzyliśmy przed człowiekiem pracy szerokie możliwości współdziałania w rządzeniu krajem. Dawną słabą, skłóconą ze wszystkimi sąsiadami Polskę przekształciliśmy w silne socjalistyczne państwo, przynależne do wielkiej wspólnoty socjalistycznej. Sojuszu i braterskie stosunki przyjaźni łączące Polskę ze Związkiem Radzieckim i ze wszystkimi naszymi sąsiadami i całym obozem socjalistycznym gwarantują bezpieczeństwo naszego kraju, ułatwiają niezmierzone możliwości jego rozwoju.

Wszystko to świadczy dobrze, że partia nasza dobrze służy klasie robotniczej, interesom ludzi pracy, dobrze służy naszej ludowej Ojczyźnie.



Dnia 19. marca 1959 zakończyły swoje rokowania III Sjazd Polskiej zjednoczonej robotniczej strany. Na koniec sjazdu przyjęto uchwałę:

- o głównych ułochach strany
- o smernicach rozwoju PRL w latach 1959—65
- o smernicach polityki strany na dedine
- schválili návrh statutu strany s úpravami
- a zvolili nový Ústřední výbor a Ústřední revizní komisi PZPR.

Członkami politycznego biura są stali: JOZEF CYRANKIEWICZ, EDWARD GIEREK, WŁADYSŁAW GOMUŁKA, STEFAN JĘDRYCHOWSKI, ZENON KLISZKO, IGNACY LOGA-SOWIŃSKI, JERZY MORAWSKI, EDWARD OCHAB, ADAM RAPACKI, MARIAN SPYCHALSKI, ROMAN ZAMBROWSKI, ALEKSANDER ZAWADZKI. Do funkcji I. tajomnika UV został zowany WŁADYSŁAW GOMUŁKA, všetkých práce, které

PROJEV JEHO EXCELENCE VELVYSLANCE ČSR KARLA VOJÁČKA VE VARŠAVSKÉ TELEVÍSİ

Zítra tomu bude 20 let, kdy se Hitler procházel starobylými komnatami Pražského Hradu a vykřikoval: „To je konec Československa!“

Historie ukázala, že okupace Československa naprostě neznamenala konec státu Čechů a Slováků, nýbrž naopak byla počátkem konce říše, která podle německé fašistické propagandy měla trvat tisíc let. Okupace Československa byla logickým důsledkem mnichovského diktátu, kde západní mocnosti v zájmu usměrnění Hitlerovské expanse na východ proti Sovětskému svazu obětovaly nezávislost a teritoriální integritu Československa německému fašismu.

Historie je tvrdou učitelkou. Československý lid se z neblahých událostí r. 1938 a 1939 mnoho naučil. Poznal především, že nemůže věřit vlastní buržoasii, která pro své třídní zájmy je ochotna zradit a prodat celý národ, třebaže si byla vědoma, že okupace Československa měla ve svých důsledcích vést i k fyzickému vyhlazení českého národa, jak o tom svědčí mnohé dokumenty, obsahující plány německých fašistů pro dobu po vítězné válce. Poznal, že jediným obráncem zájmu národa byla a je komunistická strana Československa, která již ode dne nástupu německého fašismu k moci varovala a jako jediná důsledně, tvrdě a neústupně bojovala proti hnědému nebezpečí. Poznal také, že stejně jako česká buržoasie, tak také vedoucí síly jiných kapitalistických států vždy obětuju třeba i najlepszego spojence, odpovídá-li to jejich

zájmem. Konkrétně se přesvědčil, že jediným státem, který se postavil proti hitlerovské agresi byl Sovětský svaz, který najenž dodržel všechny podmínky obsažené v československo-sovětské smlouvě o vzájemné pomoci, nýbrž učinil ještě daleko více.

Proto se také československá zahraniční politika od r. 1945 jednoznačně opírá o Sovětský svaz a to tím spíše, že jsme svědky systematického obnovování a kříšení militarismu v Německé spolkové republice, kde za aktivní pomoci západních imperialistů k moci se znova dostávají ty síly, které umožnily Hitlerovi uchopení moci a které rozpoutaly 2. světovou válku. Je dostatečné známo, že všechny významnější vedoucí místní v nově se rodící západoněmecké armádě mají v rukou bývalí generálové a vyšší důstojníci bývalého vermahtu i zbraní SS, kteří mají na své domě tisíce zločinů proti všem národům Evropy. Bylo by směšné se domnívat, že titov lidé se dají udržet nějakými dohodami nebo „zárukami“ t.zv. pařížských dohod. Naopak, právě útočný charakter této dohody nejlépe odpovídá jejich plánům. Stejně tak je pochybné, že by se západoněmecký militarismus dal spoutat dohodami tak, aby svou agresivnost nezamířil proti samotným západním zemím, které jeho růst nyní podporuje.

Tváři v tvář nebezpečí obnovenému německému militarismu a tváři v tvář rostoucímu německému revanchismu, československý lid vysoce cení existenci Německé demokratické republiky, ja-

kožto jedné ze záruk míru v Evropě a své spojenectví s ostatními státy socialistického tábora, což mu navždy zajišťuje národní i státní samostatnost a nedotknutelnost.

Pral by si, aby byl německý problém jednou provždy vyřešen. Proto je pro uzavření mírové smlouvy s Německem, pro konferenci šéfů vlád, tak jak to navrhují Sovětský svaz, přičemž se domnívá, že je nutné, aby jednání o bezpečnosti v Evropě se zúčastnila Polská lidová republika a Československo.

Poučen udalostmi z let 38 a 39 československý lid nemůže mléky přihlížet k tomu, jak nedaleko jeho hranic je znova obnovován útočný německý militarismus. Nyní jde o to, znemožnit opakování historie a to, aby se evropské národy nestaly obětí útočnosti německého militarismu.

V nedávném memorandu se proto československá vláda obraci k vládám států protihitlerovské koalice, především k těm, které se staly obětí hitlerovské agrese a znova jim navrhuje, aby se spojily ke společnému boji proti německému militarismu a revanchismu a podnikly kroky, které by znemožnily toto nebezpečí.

15. března se tak stává výstražným momentem všem evropským národům. Pro nás, Poláky, Čechy a Slováky je 20. výročí tohoto dne, plného zrady, pobídkou k ještě usilovnějšímu boji za udržení míru v Evropě a na celém světě.

DEBATUJEME O NAŠOM SPOLOČNOM ZAJTRAJŠKU

Sála Okresného výboru Poľskej zjednotenej robotníckej strany v Nowom Targu je preplnená delegátmi zo Spiša a Oravy. Zíšli sa tu 15. februára, aby v rámci predzjazdovej akcie prejednali otázky ako zveľaďiť svoju činnosť a ako zlepšiť hospodárske položenie svojho okresu:

Obyvateľia Spiša a Oravy zamestnávajú sa pôdohospodárstvom. Je to však územie po hospodárskej stránke veľmi zaostalé a chudobné. Bolo teda od rána do večera o čom debatovať. A dokonca ani ten dlhý deň nestáčil na to, aby prejednať všetky ožehavé otázky tohto okolia. Pred rokom konala sa tu na okrese podobná porada. Bola ona súčasťou búrlikov ale nekonštruktívna a často sústreďovala sa na osobné nešváre.

Vtedy bolo ešte veľa otázok nevyriešených, a preto rokovania boli chaotické a neustále dochádzalo k nedozumeniu. Rok je sice krátke obdobie a nemožno očakávať, aby v tak krátkom čase došlo k akýmsi zásadným zmenám, a ešte k tomu v ľudskom povedomí. K tomu treba ešte pamätať aj o tom, že je to územie obývané Poliakmi a Slovákm, pokutujú tu ešte staré sváre ako pozostatok kapitalistického postoja k národnostným otázkam. Behom času však tieto staré zvyky odohrávajú stále menšiu úlohu. A treba jak najsilnejšie zdôrazniť, že na februárovej porade panovalo ovzdušie, ktoré svedčilo o tom, že staré sváre už úplne prestali. Problém Poliak-Slovák sa už skoro vôbec nevyskytol. Uvažovalo sa spolu o súčasnej situácii na Spiši a Orave a o perspektívach zlepšenia životnej úrovne tunajších rolníkov. Tieto úvahy zhruňute v jeden celok, si akiste každý rád prečíta.

Charakteristické pre hospodárstvo na Spiši a Orave je primitívny spôsob obrábania zeme, roztrúsenosť gázdovstiev a napriek logickým požiadavkám, mnohostranná úprava rastlín.

Obzvlášť zanedbaný je v týchto okresoch chov dobytka. Akoľvek sa na Podhaľu pestuje hlavne červený poľský druh kráv, na Spiši a Orave pestujú zdegenerovanú madarskú rasu bielochrbtových (pinzhauzeri) kráv, ktoré málo doja a pestujú sa azda len pre hnojivo. Rožný statok je prevažne vyhladovely, zanedbaný a trpí na tuberkulózu. O nesprávnom krmení, čo pôsobí nízku dojnosť kráv, svedčí napríklad

pokus, prevedený na pokusnom majetku v Ráve Nižnej. Majetok ten kúpil na Orave 10 kráv. Priemerná dojnosť týchto kráv dosiahla 800 l ročne. Po 9 mesačnom racionalnom krmení dojnosť kráv dosiahla 2200 až 2400 l. Lenže tradícia nesprávneho krmenia je tak zakorenena, že fažko ju bude odstrániť.

Druhou charakteristickou známkou pôdohospodárstva na Orave je negatívny vzťah rolníkov ku správemu riešeniu otázky zavlažovania pôdy.



Porada OV PZPR v Nowom Targu bola venovaná národnostnej menšine. Prednáša viceminister vnútra Zygfryd Sznek.

Na Orave okolo 13.500 ha pôdy vyžaduje zavedenia meliorácie. Skúsenosť vykázala, že v okolí Czarneho Dunajca, kde bola prevedená plná meliorácia otvorenými priekopami, zobrahovalo sa viac sena ako predtým.

Avšak obyvateľstvo veľmi nerado plní svoje melioračné povinnosti vytknuté plánom a niekedy sa stáva aj to, že melioračný plán nie je plnený. Na prvom mieste na Orave stojí otázka lepšej úpravy pasienok zveľadenie chovu dobytka a hydin a a lepšie zorganizovanie mliečarského priemyslu. Súrnu je tiež, aby sa začalo s obrábaním pôdy, ktorá patrí rôznym spoločným vlastníkom a takaže pôdy je na Orave dosť. Stretávame sa tu ešte s jedným fažkým problémom, a sice, že je tu veru fažko o zárobok. Sťažujú to ešte zlé cesty, ktoré znemožňujú ľuďom prístup k priemyselným podnikom. Táto okolnosť stáva sa príčinou hromadného cestovania za zárobkom a to alebo do ďalekých kútov Poľska alebo aj do ČSR. Vyvoláva to rozhorčenie obyvateľstva.

Často sa počúva, že Poľsko nestará sa dostatočne o Spiš a Oravu, že sa pre tieto okresy nič nerobí. Avšak tí, ktorí tak reptajú, zabúdajú na to, že vláda Ludového Poľska musí dbať o rovnomennej

hospodársky vývoj celej zeme, a že vo srovnani s inými úsekkmi novotarského kraja sa na Spiši a Orave za tých 14 rokov Ludového Poľska veru veľa urobilo.

V tomto období bola zavedená elektrina v Jablonke, Niedzici a v Lapszach Nižnych. Zanedlho obdržia elektrické osvetlenie aj v Kacwime a v Trybszu. Podľa plánu v r. 1960 zavedie sa elektrina aj v Lapszach Wyżnych a v r. 1961 alebo 1962 tiež v Chyžnom. Je sice určité rozdiel medzi tempom, akým sa zavádzajú elektriny na Spiši a Orave, ale má to svoje príčiny. Za prvé obyvateľia Spiša ochotne pomáhajú štátu, či už peňažne a či organizovaním verejnej pomoci, avšak obyvateľia Oravy vynímajúc Zubrzycu Górnemu, neposkytujú štátu takéto verejnou činnosťou organizovanej pomoci.

Druhou veľkou prekážkou pre rozšírenie sieti elektrického osvetlenia na Orave, je roztrúsenosť dedín. Napríklad pre zavedenie elektriny v Lipnici Veľkej treba byť až 7 transformačných jednotiek, kým vtedy keď dedina nie je roztrúsená, stačí jedna jednotka.

Treba však tieto okresy pochváliť za úspešné riešenie výstavby škôl.

Po vojne boli vybudované školy v Lapszance, Krempachoch, rozšírili školu v Lipnici Veľkej č. 5 škola v Lapszach Wyżnych bola celkom zrenovovaná, podobne aj škola v Czarnej Górze a Jurgove. V Lapszach Nižnych vybudovali byt pre riaditeľa školy. Okrem toho budú sa školy v Dursztyne, v Trybszu a Harkabuze. Ešte v r. 1959 bude zahájena stavba škôl v Lipnici Malej č. 2 a Lipnici Veľkej č. 4. Na obdobie 1960-1965 planovaná je stavba škôl v Bukovine — Podszkle, vo Frydmane, v Niedzici, v Nowej Bialej, a v Zubrzyci Górnnej č. 1 ako aj v Jablonke Bory a v Zubrzyci Górnnej č. 2.

Treba tiež zdôrazniť, že obyvateľia dedín pri tejto výstavbe škôl veľmi účinne pomáhajú.

Obyvateľia obce Fryzman venovali na tento účel stavbný materiál a 246 tisíc zł v hotovosti. Niedzičania venovali 190 tisíc zł, obyvateľia Nowej Bialej 130 tisíc zł a Bukovina Podszkle 75 tisíc zł.

Pred vojnou Spiš a Orava nemali ani jednej autobusovej trate, dnes je už autobusová premávka na tratiach: Nowy Targ-Jablonka, Nowy Targ-Chyžne, Nowy Targ-Zubrzica Górná, Kraków-Jablonka, Kraków Chyžne.

Na Spiši autobusom možno sa dostať do Lapsz Nižnych, raz na týždeň do Nowej Bialej a obec Trybsz môže používať trate: Nowy Targ-Gron-Bialka.

Jestvujú už aj rozsiahle plány týkajúce sa stavby ciest a mostov. Podľa tohto plánu má sa v r. 1959 vybudovať hradská na úseku Rabia Vyžna — Harkabuz za 800 tisíc zł. Podobne bude ešte v tomto roku zahájené zmodernizovanie cesty Nowy Targ — Jurgów, čo sa má skončiť v r. 1960 alebo 1961. V r. 1960 bude zmodernizovaná hradská Čierny Dunajec — Jablonka.

V rokoch 1961-1965 bude prebudovaná hradská Gron-Trybsz-Lapsze-Niedzica na úseku 13 km, ako aj cesty: Zubrzica Górná-Osielec 21,9 km. V r. 1959 majú byť postavené dva mosty v Lapszach Vyžnych i Nižnych za 800 tisíc zł. V r. 1960 majú byť vybudované 2 mosty v Lipnici Veľkej a 1 most v Lapszach Nižnych, 1 v Podvilku a 2 v Podsarňu.

V poslednej dobe veľmi sa rozšírila na Spiši a Orave sieť obchodov. Máme teraz 2 obecné družstvá v Lapszach Nižnych, ktoré majú 18 maloobchodov. Na Orave sú tiež dve obecné družstvá v Jablonke a Lipnici Veľkej, obecné družstvo v Jablonke má 22 maloobchodov.

Avšak zásobovanie naráža tu, ako aj na iných úsekoch okresu na veľké prekážky. Hlavne sa to pocituje v lete, keď sa tu hromadia stáli návštěvníci a turisti. Tažkosti vyplývajú z toho, že obecné družstvá nevykazujú ešte dostatočný záujem o to, že sú veľké medzery medzi jednotlivými obchodmi, čo samozrejme zvyšuje cenu prevozu, najčastejší je to

prevoz konným poťahom, no a v niektorých prípadoch prejavuje sa aj nedostatočná operatívnosť. Chronickým nedostatom sú stále príliš malé zásoby mäsa, ako aj časové fažkosti v zásobovaní pečivom. Dúfame, že v r. 1959 sa to zásadne zlepší, hlavne tým, že bude vybudovaná pekáreň v Jablonke, že budú rozšírené mäsiarne a že sa venuje väčšiu pozornosť ako aj obnosy na renováciu jestvujúcej už obchodnej siete.

Dožadujeme sa tiež, aby sa bral ohľad v sezóne na turistický ruch a aby sa zásobovanie hlavne mäsem v odpoednej miere zväčilo.

Veľmi dobre a bez zvláštnych výdajov možno organizovať v sezóne ako zásobovacie doplnok sieť predajní mliečnych výrobcov, na Spiši a Orave sú pre toto veľmi dobré podmienky.

Veľa sa v poslednej dobe robilo aj pre zlepšenie zdravotného stavu obyvateľstva na Spiši a Orave. Boli organizované strediská pečlivosti o zdravie v Jablonke a Lapszach Nižnych, felciarske strediská v Zubrzici Górnnej, Frydmane a Lipnici Veľkej, pôrodnice v Jablonke, v Niedzici a v Lipnici Veľkej. V r. 1959 budú otvorené pôrodnice v Lapszach Vyžnych, v Zubrzici Górnnej, v Chyžnom a felciarske stredisko v Podvilku. Pre hospodárske položenie obyvateľov na Spiši veľký význam budú mať práce pri regulovaní rieky Bialky. Koryto tej rieky má byť prehlbené na 3 metry a šírka má dosiahnuť 128 m. Bude sa pracovať na úseku 7 km od ústia rieky Bialky do Dunajca až do Kramic. Nájdú tu zárobok obyvateľia Nowej Bialej, Krempách a Frydmana.



Predsedníctvo porady v Nowom Targu Národnostnej komisi OV PZPR

Rady právnika

Súdruh IGNÁC PAVLÁK zo Zubrzcycy Dolnej sa nás pýta, či pri predčasnom splnení dodávok bravčového mäsa (v I štvrtku) sa mu náleží 40% pridavku.

Nariadenie Rady ministrov zo dňa 1.XII.1953 vo veci povinných dodávok živého mäsa od samostatne hospodáriacich rolníkov určuje v okrese Nowy Targ na 1 ha užívanej pôdy 27 kg.

Ceny za odovzdanie bravčového mäsa sú rôzne v záležitosti od času odovzdania a triedy ošípanej. Aby sme mohli odpovedať na otázku, predkladame tabuľku spracovanú na základe nariadenia Ministerstva spotrebného priemyslu a výkupu č. 547 ako aj Ministerstva rolnictva zo dňa 3.XII.1958.

trie- da	Cena za 1 kg netto váhy		
	druh	Dodávané v čase od — do	
	1.II.—31.III.	1.IV.—30.IV.	1.V.—15.X: 16.X.—31.XII
I Kusy slaninovej skupiny o váhe povyše 135 kg	17,90	18,50	19,10
II Kusy mäsovoslanirovej skupiny o váhe povyše 135 kg	17,20	17,80	18,40
III Kusy mäsovoslanirove o váhe od 107 do 135 kg	16,70	17,30	17,90
IV Kusy mäsovej skupiny povyše 86 kg	16,40	17,—	17,60
V Kusy o váhe povyše 86 kg, ktoré nezodpovedajú požiadavkom I—IV triedy, ale majú hodnotu	11,90	11,90	11,90

Do vyššie uvedených výkupných cien pripočítavá sa ešte každému kg živej váhy zaradenému od I. do IV. triedy peňažná kvota za 4 kg uhlia vo výške ustálenej pre samostatné hospodárstvo a za kusy zaradené do V. triedy peňažnú kvotu v hodnote 2 kg uhlia.

Podotýkame, že ošípané bekónového typu vykupujú sa na iných zásadách.

Nariadenie Rady ministrov, o ktorom spomína súdruh v tomto roku neplatí. Je však pravdu, že v minulom roku bola priznávaná 40 percentná odmena, ktorá je zrušená a ustálená v tabuľke, ktorú sme vyššie uviedli. Nariadenie ministerstva nepredpokladá zvýšenie dodávkovej odmeny.

Hoci môžu byť priznané zlavy a uvoľnenia z iného pôvodu, ako napríklad vtedy, keď lúky a pasienky prekročujú 30 percent celkovej úžitkovej pôdy, alebo ak pôda z mimoriadnych príčin (napríklad povodeň) ohraňuje výrobnu kapacitu hospodárstva. Iných zláv doteraz záväzné predpisy nepoznajú.

Zároveň pripomínam, že ak sa nášmu čitateľovi nepozdávajú rozhodnutia úradov, môže sa ústne alebo písomne odvolať na Okresný národný výbor prostredníctvom GRN. Okresný úrad je povinný do jedného mesiaca od dňa zloženia odvolania záležitosť preskúmať.

V jednej z prvých našich besied sme hovorili, že na výdajnosť dobytka má vplyv správne krmenie, pôvod a správne využívanie. Teraz si pohovoríme o ďalšom, v poradí štvrtom činiteľu, ktorý má vplyv na výdajnosť a zdravotný stav dobytka. Je to ošetrovanie. Pod pojmom ošetrovanie rozumieme starostlivosť o čistotu kože a ratic, ako aj maštale. Hlavne treba dbať o čistotu kože, pretože usadený prach spolu s vylučovaným potom, lojom i lupeňmi zapcháva pôry a bráni, aby nimi mohla vykonávať potrebné činnosti.

Najlepšie je čistiť dobytok hned ráno po prvom krmení tak, že ho vyvedieme na dvor, aby sa zbytočne nezaprásila mašta. Najprv pre-

odreniny kože. Rany môžu byť hlboke alebo povrchové. Povrchové rany vznikajú najmä pri rýchлом preháňaní dobytka vedľa plotov, skál, dreva, atď. Hlboke zase, keď dobytok sa skaličí náradím, ako napríklad vidlami, hrablam. Aj povrchové rany treba ošetrovať najmä v teplej časti roztoku, lebo môžu zapričiňovať nárazu. Srsť okolo rany treba vystrihnúť a ranu využiť gázom namočeným v prevarenej vode a zajódume. Keď je rana hlboká a silne krváca, treba zastaviť krvácanie obvázom namočeným v jode. Uderenie, kopnutie, pri ktorých niet rán, ale len opuchliny, liečime obkladami z hliny a octu zriedzeného studenou vodou. Hlinu zmiešame s octovou

dierou kožu. Svrabovce súce a penciňové žijú na povrchu kože, ale i tak spôsobujú svrbenie a krvavé nánosy. Svrab je choroba nárazlivá, zdravý dobytok sa nakazi stykom s chorým alebo kŕfami. Dokonca aj človek sa môže nakaziť. Ako postupovať pri vyskytnutí svrabu u dobytka?

Nakazený dobytok treba izolovať a zavolať zverolekára.

Dalšou kožnou chorobou je ovad kožný. V úpalne letné dni ovad nanesie vajíčka na srst dobytka a to len na pastvisko v odpoludňajších hodinách. Za niekoľko dní sa z vajíčok vylahnu larvy, ktoré sa zavrtávajú ďalej do kože. Nakoniec sa larvy dostanú až pod kožu na chrbát dobytka, kde vytvárajú hrček. Všetko to sa deje v jeseň a cez zimu. Na budúcu jar larvy sa dostávajú znova na povrch. Larvy, ktoré vypadajú na pastvisku zavŕtajú sa do zeme a po mesiaci sa premenjujú na dobytové ovady, schopné znova znášať vajíčka.

Boj s ovadami spočíva v ničení hrbolev pod kožou. Najlepšie na to je azotox zniechaný s olejom. Zmiešame 100 gramov lanového oleja (alebo repkového) z 5 gramami azotoxa a zmes zohrievame na 30°C. A touto zmesou natierame potom hrček s larvami. Na menšiu kravu stačí 100 gramov zmesy a na väčšiu 150 gramov. Ak po niekoľkých dňoch hrček sa nestratia, natierame ďalej raz. V prípade, že nemáme azotox, roztláčame hrček rukami. Nezabudnite, že vytiahnuté larvy treba ihneď zničiť vriacou vodou alebo spaliť.

Zverolekár
H. Macek.

Rady zverolekára

čistíme dobytok vechom slamy a potom kefu. Treba však pamätať, že česák je na očistovanie srsti z kefy a nie na čistenie dobytka. Miesto zvlášť zanečistené napríklad lajnom najprv vymyjeme vodou. Aby sme predišli prenášaniu kožných chorôb ako je svrab, lišaj atď... treba vždy po istom čase dezinfikovať kefu 1% roztokom lizolu. K ošetrovaniu kože dobytka patrí tiež starostlivosť o kožné úrazy a ochorenie.

1) Kožné úrazy. Do tejto skupiny ochorenia zaraďujeme: uderenie, pichnutie i

vodou a priložíme na opuchlinu. Za dva dni polievame hlinu, aby bola stále mokrá.

2) Kožné choroby. Sú to a) svrab. Rozlišujeme tri druhy svrabov-cudzopasníkov žijúcich na koži: hrabivý, sací a penciňový. Svrabovec hrabivý žije v koži, vyhrabáva si tam chodbičky, v ktorých samica tohto cudzopasníka kladie vajíčka. Z týchto vajíčok sa vylahne nové pokolenie cudzopasníkov. Na koži sa vylahne pritom krvavé námosy, koža hrubne, krčí sa a dobytok pocífuje silné svrbenie, driape sa, otviera a roz-

ocazdu až nad hlavu. Tak ich asi dve sekundy podržíme a potom pohybujeme rukami tou istou cestou späť a pritláčame ich k hrudníku. Osvedčuje sa aj kolisavý spôsob umelého dýchania. Bezvedomého, tvárou obráteného k širokej podložke, opretej o vhodný predmet, kolíšeme dvanásť ráz za minútou tak, že hlavu má raz vysoko razízko.

Otrava. Ak je to možné, uŕčilene zaviesť postihnutého do nemocnice. V prípade, že lekárska pomoc nie je na-

bližku, snažíme sa dráždením na vracanie (šteklením podnebia, podaním väčšieho množstva teplej mydlovej vody na pitie alebo inými prostriedkami vzbudzujúcimi dýchanie), dostať jed z tela otráveného.

* * *

Krvácanie z nosa. Hlavu treba skloniť dopredu a na ňu dať studený obklad. Ak to nemôžeme urobiť ukazovákom pritlačíme nozdrov k nosnej priečade, prípadne nosný otvor upcháme sterilnou gázou. Nevyplakovať nos vodou!

* * *

necháme pri dobrém teple. Podávame so žemľovými knedlami alebo makaronmi.

KNEDLE

3 žemle pokrájame na veľmi drobné kúsky, ktoré upražíme v kastróliku v 1 lyžici masti. Potom zmiesíme 1/2 kg mýky s 1 celým surovým vajcom a 3—4 surovými žltkami a osolíme. Pri miesení cesta prilievame mlieko 1/3 a 2/3 kyslej smotánky a to tak, že raz prilejeme trochu mlieka a potom zasa trochu smotánky, čo viackrát opakujeme. Naposledy primiesíme do cesta upražené žemľové kocky. Cesto nesmie byť veľmi husté. Pripravujeme knedle. S malou žufankou naberieme si cesto, do studenej vody si namáčame dlane, medzi dlaňami ugúľame knedle a dáme varif do vriacej vody asi 3/4 hod. pričom ich stále prevraciame. Keď v prekrojenej knedle nevidíme surové cesto, sú dobre uvaréné. Knedle pri varení narástajú na dvojnásobnú veľkosť.

Nikdy nezaškodiť vedieť, keď sa náhodou niekomu prihodí nehoda, ako správne poskytnúť prvú pomoc, prípadne ošetriť ranu. Prvá pomoc neznamená liečenie, ako si to neraz mnohí mylnie predstavujú. Lieči iba lekár, alebo zdravotník.

Mdluba. Po uvoľnení odevu, zvierajúceho hrudník, umožníme prístup čerstvého vzduchu a položíme nemocného naznak. Keď je v tvári bledý, hlavu nízko, keď má tvár očervenú, hlavu položíme

vyššie. Pomáha umytie tváre a pŕs alebo ovoniavanie čapavku, ak je, pravda po ruke. Pri hrbokej mdlobe, najmä pri otrave svietiplonom alebo inými jedovatými plynnimi, pri omráčení elektrickým prúdom a pri mdlobe utopenca po odstránení vody z dýchacích ciest robíme umelé dýchanie.

Umelé dýchanie. Postihnutého položíme naznak, hlavu a chrbát mierne podložíme, chytíme mu ruky za predlaktia a voľne ich zdvihнемe

DOBRÁ KUCHÁRKA

nou a nasolíme. Na pekáč pokrájame na okrúželka 3—4 mrkví, 2 menšie petržleny, 1 cibuľu, pridáme 6—7 lístkov bôbkového listu, trochu čierneho mletého korenia, osolíme a podlejeme

me asi 1 dl vody. Vyšpíkanú sviečkovicu položíme na pokrájanú zeleninu a dáme pieč do rúry. Vody prilievame len málo, aby sa zelenina trochu pripiekla, čím dostane šťava peknú, tmavú farbu. Keď je sviečkovica na jednej strane upečená, obráťme ju na druhú a pečieme ďalej. Vody prilievame vždy viac a viac až keď vidíme, že budeme mať dosť šťavy, prestaneme prilievat. Keď je mäso upečené, mäkké, vytiahneme ho z pekáča, necháme ho vychladnúť na doske, aby sa ľahšie krájalo. Šťavu so zeleninou vylejeme z pekáča na sítko, prepárujeme, vylejeme do kastróla a dáme na sporák. Keď začne šťava vŕieť, prilejeme do nej asi 2 dl kyslej smotánky, do ktorej sme roztrpali za malú lyžičku mýky. Upálime tiež 3—4 kocky cukru, podlejeme smotánkovou šťavou a vylejeme naspäť do šťavy v kastróle. Keď to trochu prevrie, okyslíme citrónom, poukladáme do nej na rezne pokrájanú sviečkovicu a trochu to pomiešame. Do nastolenia

DRŠKOVÁ POLIEVKĀ

Asi 3/4 kg dršiek dobre očistíme, vymyjeme aspoň v troch vodách a v soli, necháme trošku prevrieť, potom dršky vytiahneme, zhovu očistíme, dáme do prázdnego hrnca, zelejeme čistou vodou a varíme do mäkká so všetkou zeleninou ako hovädzu polievku. Okoreníme trochu tlčeným džumbierom a miečo celým čiernym korením. Uvarené vyberieme z polievky, schladíme v studenej vode a pokrájame na sližky. Polievku precedíme do druhého hrnca, dáme do nej pokrájané dršky. Pripravíme si bledšiu záprásku, precedíme ju do polievky, do ktorej pridáme ešte zelenú vňaf, necháme trochu prevrieť a potom odstavíme.

SPARĽOVÁ POLIEVKĀ

Vrchnej kôrky pozbavenú, umytú a na 3—4 cm kúsky pokrájanú šparľu dáme varif v osolenej vode. Keď je uvarená, spravíme záprásku a prece-

Cestujeme autom ● Hra ●



To je všecko. Teraz už len kocu a — start s us-pechom až do cieľa.
koko hodi na väčie.
opäťom prípadne sa musí vrátiť o trochu hodoval, na
musí hodiť také číslo, aby ostal stát na č. 63. V
ku. Upozornenie: Keďže hráč končiaci hru
č. 58 — Havária! Treba zaciateli cestu od začiatku
sa ho neužme iný riadidlo.
č. 52 — Riadidlo je zadržaný a auto musí skončiť kym
zakas strčas jeden hod.
č. 47 — Spustene rampy cez kofajnice — a začiatku
bližšej oboce na číslo 38.
č. 42 — Opäť si zapládi — treba sa vrátiť do našej
hrebov.
tak dalo dokiaľ nepriide k tebe jeden hod.
č. 31. — Mať „smolu“, vysiel ti benzín. Musíš ešte
vrátiť na číslo 19.
č. 25. — Na ceste sú snehové záveje — treba sa
strčas jeden hod.
č. 19 — Unávili si sa — treba si odpočínať v hoteli.
č. 12 — Zapládi si — vrátiť sa na číslo 7.
č. 6 — Cesta s prednostou jazdy — musíš sa vrátiť
na č. 1.
č. 4 — Neslobodno predbiehať „na“ trieteho —

Pravidlá hry

Nastavte pri tieto hre nepotrebujete auto — vysta-
viť obyčajnú kocku a označovať. Hráč, ktorý zároveň
prvý hrač postaví sa označovačom na čísle 26. Ak hodi 4 a 5
bodoval postaviť ho na čísle 53.
Všetci vieme, že každý z vás chcel byť v hľadomosti
predsedencov, že každý z vás chcel byť v hľadomosti
jednu ihu. Zberať, že každému riadidlu ešte skry-
sedejte za volantom vlastného auta. Ale skôr než sa
váš tisícky bude vedieť dobré riadiť. Nie
každý bude vedieť dobré riadiť.
Nastavte pri tieto hre nepotrebujete auto — vysta-
viť obyčajnú kocku a označovať. Hráč, ktorý zároveň
prvý hrač postaví sa označovačom na čísle 26. Ak hodi 4 a 5
bodoval postaviť ho na čísle 53.

Cestujeme autom

PRE MLADÝCH A NAMMLADSÍČH

(Slnko)
Sílo, bilo, po vode chodilo, a nikdy sa
nikdy neustane.
Beží, beží, nezazíží: nemá voz ani sanie, predesa
panáčik sa zmení v maláky.
ked vyskocí nad oblaky,
tečie voda zmrukne druhým okom,
panáčik sa totiž bokom,
ked slmecko zmrukne okom,
slmecka sa vžmi boží,
Za humnami panáčik stojí,
ked teplo mat chceťe.
Dajteže ježi dobré parapáč,
na tie bola v lete.
V kute iby smutná stojí —
(hns)
Z oblakov sa dolu syplú
same drobne hviezdicky.
Na teplú dňa ked si sednú,
po perine bielej k lesu
plusťajú sa do bēhu,
ale hladko po sene
necupkajú v blate, rose,
Podosvický dlbonesé
(Korčule)

CO JE TO?

O NENASYTNÉM VRABCÍ

Jednou v zime napadl sníh a vrabci měli hlad. Tu a tam se najedli na dvorku se slepicemi, ale slepice je odhánely.

„Kokodák,“ křičely na vrabce, „tohle zrní je pro slepice. My snášíme vajíčka a co děláte, vrabci, vy?“ A slepice se hnaly zobákem po vrabcích.

Tu a tam si vrabci klovli v krmítku před okny.

Ale sotva je v krmítku viděly děti, volaly na vrabce: „Co si, vrabci myslíte? My jsme nasypaný do krmítka drobty a zrníčka pro strnada, a ne pro vás. Strnad nám na jaře přiletí zapívat.“

Usoužení vrabci vyletěli na vysoký holý strom kaštanu a rozlodeně čimčarovali. Jak se tak na větvích vrtí a rozhlizejí se, vidí dole pod sebou na kolejích wagon s obilím. U wagonu stálo nákladní auto.

„Čímčim“, divili se vrabci, „to je zrníček! To by bylo vrabčích snídání, obědů a večeří!“

Slepí dolů na cestu a hledali ztracená zrníčka a poskakovali stále blíže k wagonu s obilím.

Nákladní auto zahučelo a zafrkalo a rozjelo se. Vrabci se rozletěli, ale za chvíli se zase snesli na zem. Zobali a libovali si.

Byl mezi nimi jeden vrabec, takový nenasýta, a ten si řekl: Nač bych poskakoval jen tady po cestě a hledal zapadlá zrníčka? Chci mít celou hromadu zrní.

Až se člověk s lopatou nebude dívat, huš — vletí do wagonu a nazobu se rovnou z hromady zlaté pšenice.

Zatím však nadešel večer a dělník zabouchl wagon a zamkl jej. Když odešel, přiskákal nenasýtný vrabec ke škvíře u vrat wagonu a zavolal na ostatní vrabce:

„Čím, čím, čím, slyšíte mě? Jsem nejbohatší vrabec na světě, patří mi celá hromada zlatého obilí.“

Všichni vrabci se slétli k wagonu a divili se bohatému vabci. Kdo to kdy slyšel, aby jednomu jedinému vrabci patřila velká hromada zrní! Chvíliku se divili a pak odletěli. Najedli se dnes dosyta a chtěli se před spaním ještě trochu proletět po okolí.

Nenasýtný vrabec by byl rád letěl s nimi, ale byl ve wagonu zavřený a nemohl ven. I co — řekl si — prolétnu se ve wagonu. Když vrabci odletěli, pozvedl také křídla, ale sotva vzlétl, narazil na strop wagonu nebo na stěnu. Celý potlučený se posadil na hromadu pšenice.

„Afsi tu nemohu lítať“, začimčaroval si, „jen když jsem nejbohatší vrabec na světě.“ Zobl sem, zobl tam, ale zrníčka mu už vůbec nechutnala. Neměl hlad, byl najedený.

Seděl na hromadě a odpocíval. Venku letěli vrabci kolem wagonu. Jistě hledají místo, kde se

dnes v noci vyspí, říkal si bohatý vrabec, a já budu po prvé spát docela sám. Ale hned se utěšil:

„Afsi budu spát docela sám, jen když jsem nejbohatší vrabec na světě.“ Zobl sem, zobl tam, ale zrníčka mu už vůbec nechutnala. Jedno zrnko dokonce vyplyvl.

Slyšel ostatní vrabce ve větvích kaštanu. Vypravovali si, kam zítra poletí. Na pole, na náměstí, k lesu. A nejbohatšímu vrabci začalo být smutno. Co-pak vám je hej, myslil si, vy si můžete letět kam chcete, ale já, nejbohatší vrabec na světě, jsem tu zavřený, a sotva vzlétnu, hřeď se uhodím. A bylo mu tak smutno, že by se byl hned rozplakal. Ani už nezobl do zrní.

Jakmile ráno vysvitlo slunce, přijelo nákladní auto a dělník s lopatou odemkl wagon. Na to vrabec čekal. Frrr — vyletěl vysoko na nejvyšší větev kaštanu.

„Čím, čím,“ zdravili ho vrabci, „dobré jitro nejbohatší vrabče na světě. Jaká byla snídáne?“

„Ach bratři,“ řekl vrabec, „na snídani jsem docela zapomněl. To jsem rád, že jsem zase mezi vám. U vás je přece líp než u veliké hromady zrní.“

Potom slétl s ostatními vrabci na cestu a hledal s nimi zapadlá zrníčka.

„To jsem rád, že ten vrabec našel zase své komáradý,“ řekl Martínek, „už jsem myslil, že ve wagonu zůstane. — Slyšíš, dědečku, co vlak povídá?“

„Co by povídal?“ usmíval se dědeček, „bručí si: Do Turnova, do Turnova.“

„To nebručí,“ říká Martínek, „vlak volá na vrabce: Jděte s cesty, jděte s cesty“

„Vidíš,“ kývá dědeček hlavou, „to mě nenapadlo, možná že opravdu volá na vrabce, aby je nepřejel.“

T. STAROSTECKI

D
E
T
E
K
T
Í
V
N
Y
**NEBEZPEČNÉ
PÁSMO**
C. 7
ROMÁN

— Nnieviem... Nevšimol som si. Bol som v druhej izbe.

Rafael vošiel k robotníkom. Rozhľadol sa po izbe, plnej chlapov. Štýria sedeli za stolom a hrali v karty, dva stáli pri kozube a čosi kuchtili vo veľkom kotle. Pár ich sedelo na dlážke, niečo stružlikali. Zrátal ich. Jedenásti.

— A kde je dvanásť?

Všetci ako na povel vstali, keď počuli Rafta.

— Veď jeden chýba.

— Všetci sme tu, — povedal ten, ktorý vošiel zvonku vedno s ním.

V tom zo susednej neosvetlenej izby sa vytackal dvanásť. Rukou si preterial oči a zmúril, akoby ho oslepilo svetlo.

— To je nás predák, — vysvetlil jeden z kartárov.

— Ako to „predák“?

— No tak, vybrali sme si ho za predáka... Vždy je lepšie, keď je predák...

— Bol teraz niekto z vás vonku? — Rafael sa obrátil k predákovi.

— Neviem. Ľahol som si, zle sa cítim. A zdriemol som. Ale môžem sa ich spýtať...

— Netreba. Už som sa spýtoval. — Žichoň pozrel na všetkých. Stáli naoko pokojni a ľahostajní. Ale viala z nich nevraživosť a cudzota. Nikto neboli vonku. Pravdaže, ani jeden ináč neodpovie. Alebo si znamenite nahrávajú — alebo hovoria pravdu. Nehodno sa ich už spýtať.

Škoda, že z vás nikto neboli vonku, možno by bol niečo počul. Pred chvíľou...

Náročky zmlkol a potom sa znezdajky spýtal:

— Výstrel ste nepočuli?

Pozreli na predáka. Ten pomaly prečínil pomedzi zuby:

— Spal som...

— A vy? Nikto z vás nepočul?

Nie. Zhovárali sa, harkali. Sekery ostrili, v takom zmätku nič nepočuf.

— Lebo pred chvíľou ktorí vystrelili na Mossura. A zabil ho.

Poznove sa všetci obrátili k predákovi. Ten otvoril ústa, akoby chcel niečo povedať, ale iba akési nezrozumiteľné zvuky sa mu vydrali z hrdla a stichol. Rafael si ešte raz prezrel všetkých, zvrhol sa a zamieril k dverám. Pristavili ho predákové slová, ktorému sa medzitým rozviazal jazyk.

— Ved Mossur... predsa ste ho vy pojali so sebou... A ktorí ho zastreli?... — s toľkým údivom zdôraznil.

zámeno, že by hluchý porozumel, čo tým mieni. Rafael zataf zuba.

— Áno, ktorí doň vystrelil cez okno verandy, keď som s ním hovoril. A vyspočuli ani výstrel ani psa štekať!

— Ja som spal... — zopakoval predák a obliozil si popukané pery. Ostatní stáli ako primrazení. Ani slova, ani najmenšieho pohybu. Žichoň vyšiel a zaplesol dvere. Chvíľu postál pod oknom. Nič. Ticho. Akoby sa ich druhova smrť vobec netýkala. Tomu sa povie — drezúra — to už hej!

Za horou vychádzal mesiac. Medeno červený kotúč presvecoval konári stromov.

— Začína sa hra, — zahundral si Rafael, — hra na ostrie noža.

Ked vošiel do haly, Gruza stál so slúchadlom v ruke pri telefóne a čosi trpeživo vysvetľoval. Ked počul kroky, obzrel sa a hned dokončil rozhovor.

— Zvonil som na bezpečnosť a do nemocnice. Veliteľ klaje až sa hory zelenajú.

— A čo s Mossurom? Mysel som, že je mŕtvy.

— Tažko ranený, zdá sa. Guľka mu prestrelila hrudník, obviazal som ho a prestal krvácať.

Prešli do pracovne, kde ležal Mossur. Rafael stiahol obločnice a sklonil sa nad raneným. Ležal horeznačky, tvár mal bledú, ubolenú, oči privreté. Bol v bezvedomí. Do koberca, na ktorom ležal, pomaly vsiakala veľká škvorna krvi.

— Ako sa to stalo? Prečo doň streli? A kto vystrelil?

— Primnoho otázok! Rafael sa pohodlne uvelebil v mäkkom kresle. Zapálil si cigaretu. Ale pokúsil sa ti odpovedať, na čo môžem. O tom rozbieranom kozube v chate baróna von Stromberga som ti už hovoril. Aj o stopách, čo som tam našiel. Veľmi dobre som si — zapamätal najmä jedno — stupaje veľkých nemeckých vojenských čižiem, preto, že na pravej bol podpätko z dvoch prístupkov a medzi nimi zostala hlboká škára. Zrejme ich nepríbjal odborník. Také isté odtačky zanechávali čižmy Mossurove. Všimol som si to, keď sa vracali z lesa. Preto som ho odviedol sem a chcel som ho vypočuť. Skôr než mi však čo-to stihol povedať — odpravila ho guľka.

— To znamená, že mnoho vedel, — zašomral Tomáš, — a pred výstrelem si sa od neho nič nedozvedel?

— Skoro nič. — Rafael v krátkosti zopakoval Mossurovo priznanie. — Ale... počuj Tomáš, koľko je tu vlastne v horárni kozubov?

— Kozuby? Tri. V salóne, v hale a tu v pracovni. Nechápmem...

— To nič pochopiš. Podľa salónu. — Žichoň vstal a pojal so sebou aj Gruzu. Prešli halou do miestnosti oproti pracovni. Bola to veľká izba s troma oknami do záhrady, zariadená prepychovo a čo je už zriedkavejšie — vokusne. Veľký anglický kozub zaberal temer polovicu jednej steny. Rafael si ho dôkladne poobzeral. Ohmatal všetky kachličky.

— Hum, — zahundral — Budeže to robota, kym to rozoberieme. A treba sa poponáhľať, predísť ich.

(pokračovanie)

CESTA DO VESMÍRU

Začíname uverejňovať seriál úryvkov z knihy sovietskeho autora A. Sternfelda „Cesta do Vesmíru“, ktorá vyšla nedávno v Moskve.

Zem, jedna z deviatich veľkých planet slnečnej sústavy, pohybuje sa rýchlosťou vo vzduchoprázdnom priestore po takmer kruhovej dráhe okolo Slnka, pritom je od neho vzdialenosť asi 145 miliónov kilometrov. Vzdialenosť zeme od Slnka sa považuje za jednu z astronomických jednotiek mierky.

Ostatných osem veľkých planet a obrovské množstvo malých planét — aseroidov — obieha okolo Slnka po približne rovnakej dráhe. (Pomerne rozmerov Slnka a planét sú znázorneňé na obr. č. 1).

Hranicu medziplanetného priestoru tvorí dráha Plutóna, najodľahlejšej planety slnečnej sústavy, ktorej vzdialenosť od Slnka je zhruba 6000 miliónov kilometrov.

Najväčšia prekážka.

Kozmické rakety sú určené k tomu, aby brázdili tento nekonečný priestor, pričom pri svojom lete budú využívať príťažlivosť Slnka, alebo jej budú vzdorovať. Okrem toho sa budú musieť vyhýbať zrážke s potulnými meteorami a celými rojmi asteroidov.

Aké prekážky treba prekonáť pri vystrelení raket do vesmíru?

Najväčšou prekážkou je sila príťažlivosti.

Všetky predmety okolo nás sa navzájom príťahujú, my však silu ich príťažlivosti nepociťujeme, pretože je veľmi malá. Naproti tomu vždy pocitujeme zemskú príťažlivosť.

Môže kozmická raka opustiť Zem a viac sa nevrátiť späť?

Ano, môže. Predstavme si, že miesto vodorovného štartu raket by bola umiestnená na obrovskej hore, kde by vzduch už neboli prekážkou letu raket (obr. 2).

Raketa vystrelená z tohto miesta, by pri určitej rýchlosťi opísala strmú dráhu a dopadla v určitej vzdialnosti od hory.

Rýchlosť rakety možno zvyšovať do hranice, keď krvika dráhy rakety bude istá ako zakrivenie zemského povrchu.

Pri dosiahnutí tejto optimálnej rýchlosťi by raka krúžila okolo Zeme.

Prečo teleso pri tejto rýchlosťi nepadne na Zem?

Ked lietadlo letí okolo zemegule, pozdĺž rovníka alebo poludníkov, pôsobí naň odstredivá sila, ktorá sa zväčšuje úmerne k rýchlosťi lietadla.

Táto odstredivá sila je v protiklade k pôsobeniu príťažlivosti a chce stoj čo stoj „uniesť“ lietadlo od Zeme.

Pri malej rýchlosťi je odstredivá sila takmer nepozorovateľná, ked rýchlosť telesa dosahuje asi osem kilometrov za sekundu, vyrovnaná sa odstredivá sila sile zemskej príťažlivosti a neutralizuje ju. Túto rýchlosť nazývame prvou astronautickou rýchlosťou.

Akou rýchlosťou sa musí pohybovať teleso, aby prekonalo zemskú príťažlivosť a preniklo do Vesmíru?

Sila príťažlivosti Zeme, ako napokon akéhokoľvek druhého nebeského telesa, zmenšuje sa pri vzdialovaní od fažiska.

Aby sa teleso vymanovalo z pola príťažlivosti planéty, treba vykonať také práce, aké by boli potrebné na to, aby sme teleso zdvihli do výšky, ktorá sa rovná polomeru planéty, ovšem za predpokladu, že sa sila príťažlivosti nemení, ked sa teleso vzdala od stredu planéty.

Docielime to tak, že telesu dáme určitú rýchlosť tesne pri zemskom povrchu. Pri udržiavaní tejto rýchlosťi sa bude teleso pohybovať po parabole. Odtiaľto pochádza termín „parabolická rýchlosť“ alebo „rýchlosť úniku“.

„Rýchlosť úniku“ na povrchu Zeme dosahuje asi jedenásť kilometrov za sekundu.

K zjednodušeniu výpočtov pripúšťam, že teleso je prítahované len Zemou.

V skutočnosti však na teleso pôsobí aj príťažlivosť Slnka.

Výpočty ukazujú, že k tomu, aby sa teleso vymanovalo z pola príťažlivosti Zeme a Slnka, potrebná je rýchlosť asi 16 kilometrov za sekundu.

Táto rýchlosť sa nazýva „trefou astronautickou rýchlosťou“.

Riadena raketa.

Všeobecne panuje náhlad, že priestory Vesmíru budú brázditi riadené rakety.

Cesta v rakete je úplne bezpečná, pretože na rozdiel od delostreleckého náboja zväčšuje sa rýchlosť rakety postupne.

Kedže rýchlosť letu rakety pri prechode cez zemskú atmosféru bude pomerne malá, rakaeta nebude musieť prekonávať veľký odpor vzduchu a teplo vzniklé trením nebude značné.

Aký je princip pohybu raktey?

Typ raket s prachovou náložou, ktoré sa zvykne vystreľovať počas karnevalov, nemôže byť využitý pri kozmických dopravných prostriedkoch, pretože pri spaľovaní plynov vzniká vysoký tlak.

Z tohto hľadiska sú výhodnejšie rakety na tekuté palivo, ktoré sa teraz užívajú v rozsiahlej miere.

Rýchlosť letu raket s prachovou náložou i raket na tekuté palivo závisí od vzdušných koridier.

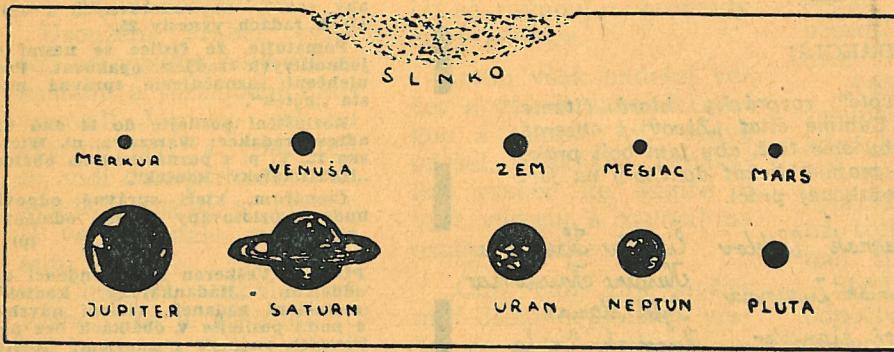
Vzdušné kormidlá sa však nedajú použiť, len čo rakaeta opustí atmosféru Zeme a ocitne sa vo Vesmíre.

Co musia robiť astronauti, keď rakaeta odbočí od stanovenej dráhy?

Tento problém vyriešil Konstantin Ciolkovskij, ktorý navrhol, aby bolo kormidlo umiestené do prúdu plynu, vychádzajúceho cez výfuk, a takto meniť smer letu raket vo vzduchoprázdnom priestore.

Od čoho závisí rýchlosť letu raktey?

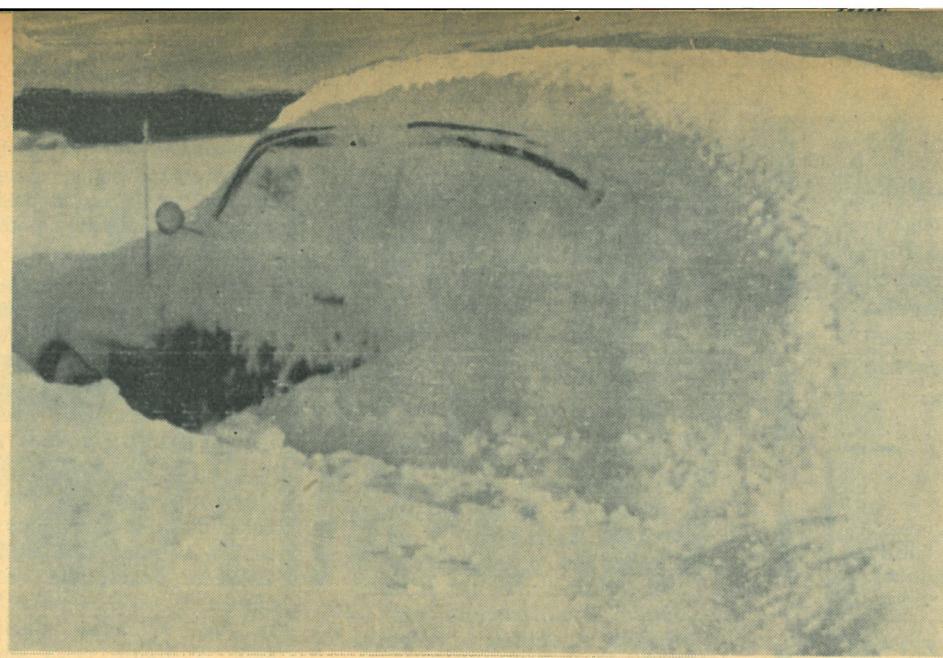
Vo vzduchoprázdnom priestore, kde nepôsobí gravitačná sila, závisí rýchlosť raktey od rýchlosťi, s ktorou unikajú použité plyny cez výfuk a taktiež od množstva spotreby paliva.



NOC**DOBROU****DAVA****ČERT****KDE**

Do tejto dedinky ešte nikto nedotrel. Prichádzali tu sice rôzni ľudia, ale nie tí, o akých sa tunajším obyvateľom najviac jedná. A jedná sa im o takých ľudí, ktorí by mohli pomôcť a poradiť. Čakajú teda na predstaviteľov Okresného národného výboru v Nowom Targu, čakajú na predstaviteľov z Obvodného výboru Spoločnosti Čechov a Slovákov na Spiši, alebo na predstaviteľa Ústredného výboru Spoločnosti.

Som prvý, ktorý na výslovnej žiadosti občanov Rzepisk snažil sa premočť aj tie najťažšie prekážky zimy a pokúsil sa dotrieť na tento zapadlý koniec sveta. Predo mnou, ako na dlaní rozšahuje sa dedinka Rzepiská. Dedinka je dlhá a rozdelená na tri čiastky zvané bežne: Potok Bryjów, Potok Wojteczków a Potok Grecholów. Na dedinke je už oddávna miestna skupina Spoločnosti Čechov a Slová-



V RZEPISKÁCH BUDE JARO

kov v Poľsku. Skupina sice je, ale či činne pracuje? Dnes práve má sa konať rozhodujúca schôdza, na ktorej sa majú prejednávať rôzne dôležité otázky. Otvieram teda dvere vedúce do triedy, kde sa koná schôdza. So mnou vtrhla tu aj snežná chumelica, ktorá fúka na ľudí stojacich alebo sediacich huste jeden pri druhom. Debata ešte trvá. O čom debatujú? Samozrejme o tom, čo ich najviac zaujima, čo im je najbližšie, o veciach, ktoré ešte dodnes nie sú vybavené.

Práve počujem ako jeden z debatujúcich vratí: bývame v obci, kde čert dáva dobrú noc! aké to strašné slová, a nie preto, že sa v nich vyskytuje čert, ale preto, že sa na tejto dedinke nič nedeje, že tu panuje strašná nuda. Ale či sa tu naozaj nemôže nič diať? Dedinka je pozbavená svetla, rádia, a niet ani kultúrnej izby.

Ale to neznamená, že by táto zbudnutá dedinka chcela sa zrieť príľegie, ktoré majú iné dediny v celom našom štáte. A či nemá na to právo?

Uvažujúc o otázkach o ktorých sme sa zmienili, musíme rozlišovať dva momenty: čo pod tým ohľadom zá-

visí od samých obyvateľov dedinky, a čo od pomoci obecnej, či okresnej správy alebo iných organizácií.

Ľudia na schôdzi boli toho názoru, že sa jedno nedá oddeliť od druhého. Štúlie obyvateľov dedinky musí sa preplňať s pomocou a radou nadriadených orgánov. Boli to tedy tieto otázky, o ktorých debatovalo asi 100 alebo aj viac ľudí.

Mijajú minúty, mijajú hodiny a stále sa ešte hovorí napríklad aj o klube. Doteraz v tej dedinke neboli žiadni. Schôdza sa teda uznesla na tom, že stoj čo stoj, musia tu založiť klub. Už dávno bolo ich horúcim prianím, aby môcť nad miestnou vozovňou vybudovať klub. Je to sice zdánlivо jednoduché, ale ako sa ukázalo zároveň veľmi skomplikované. Treba k tomu peňazi. Určitú časťku by sice mohli venovať miestni obyvateľia, ale to by nestačilo. Vyrátali teda, že akoby okresné orgány určili na to 25 tisíc zl a majstra ako vedúceho všetkých prác, ktoré sa miestni obyvateľia zaväzovali vykonať zadarmo, celá dedina obdržala by klub, ktorý je nesmierné potrebný. Mohli by sa tu konať všetky kultúrne podniky, tu by všetci obyvateľia dedinky mohli

príjemne tráví dlhé zimné večery a nedeľné popoludnia. Avšak bohužiaľ Okres nie je ochotný venovať na to prostriedky, aspoň nie pre Rzepiská. Možno, že má iné dôležitejšie náklady v iných dedinach. Učastníci schôdze sa však rozhodli nečakať ďalej. Uznesili sa na tom, že prenajmú od jedného gazdu izbu, a hoci bude ona malá, ale budú v nej môcť zahájiť klubovnú prácu. Avšak nemôžu sa zrieť myšlienky o klube nad vozovňu. Spoločnosť Čechov a Slovákov chce pomôcť. Keď klub bude už vybudovaný a my dúfame, že Okres pochopí jeho dôležitosť a nutnosť a pomôže finančne, naša Spoločnosť zaistí mu úplné zariadenie, čo hádam nie je pozbavené významu.

Nie je bezvýznamné ani to, že v tejto zapadlej dedinke na prvom mieste debatovalo sa o kultúrnych otázkach. Ved akiste sú tu aj iné, bližšie a možno aj súrnejšie otázky. Rzepiská sú roztrúsenou dedinkou. Sú tu malé tipicky horské gospodstvá, ktoré nemôžu úplne využiť žiadnu rodinu. Blízke hranice ohradili tradičné možnosti práce v Československu v Javorine. Starší o nej spomínajú a mladí si o nej vytvorili celé legendy. Posledne sa povráva, že Poľsko-Československá miešaná komisia bude i ju vyriešiť v prospech tunajších obyvateľov. Prajeme im, aby to bolo čo najskôr... Zatial však je všetko po starom. Okresné orgány navrhujú, aby si gospodári hľadali prácu v priemyselných podnikoch alebo sa usadili a začali hospodáriť v iných kútoch Poľska. Bolo by to iste len v prospech chudobných obyvateľov Rzepiska. Avšak také sfahovanie, to veru veľmi vásna záležitosť, nie je teda div, že sažko sa o nej rozhoduje. Všetky návrhy na sfahovanie, stretávajú sa

s jednou odpovedou: „Ved v Javorine mohli by sme nájsť prácu.“ Možno povedať, že tunajší ľudia sú realisti. Vedia oni o svojich nedostatkoch, poznajú svoje zvyky, ale pri tom majú „zdravý rozum“, dobrú vôľu a hlavne čo je najdôležitejšie — rozvahu.

Chceli mať rádio. Podmienkou toho však bolo založenie elektrických stĺpov. Lenže nepredvída sa zavedenie elektriny do tejto dediny. Na čo sa tedy vrhať na niečo, čo je nereálne? Rádia sú sice u nás lacné, ale ak o zavedení elektriny nemôžete byť ani reči, to samozrejme netreba myslieť o rádiu. Gazdovia tu nič neporadia.

A znova slovo o Okrese. To už ani nie je kritika. Občania sa iba blahoškonne usmievajú. Robí to každý, kto prejde okolo miesta, kde má byť vybudovaná škola. Priviesť sem stavebný materiál, či nie, takú to otázku v Sekspírovom slohu dávajú si Rzepčania, a to preto, lebo sa nijak nemôžu doprosiť, aby niekto z okresnej správy prišiel im potvrdiť lokalizáciu.

A čo môže delegát z Warszawy odpovedať ľuďom na takéto a podobné otázky? Keď sa delegát zo stolice hlási, všetci myslia, že jeho slová majú kúzelnú moc, a sú v stave vyriešiť všetky ozechavé otázky. A tak predsa nie je. Nikto nemôže vybaviť venci namiesto okresnej správy, nikto nemôže namiesto nich rozhodovať.

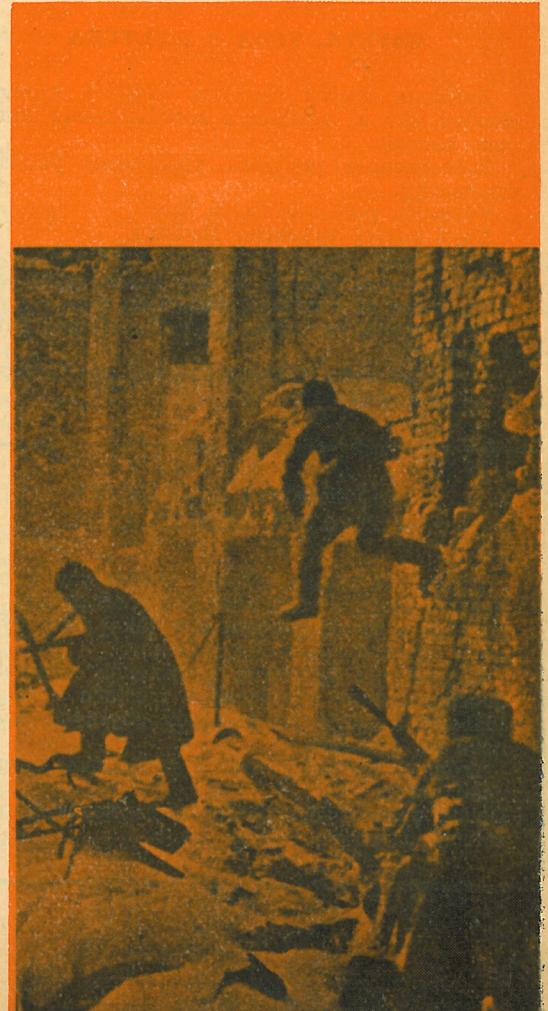
V Rzepisku je iba jedna organizácia, t.j. miestna skupina Spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku. Všetky veci, ktoré sme uviedli, prepletávajú sa s organizačnými otázkami skupiny. Všetko sa okolo nej omotáva, sfaby ratolest vinnej révy okolo tyče, ktorá jej dáva podporu.

Zhromaždení kritizovali tých, ktorí nevedeli využiť zorganizovanú verejnú činnosť k tomu, aby niečo v Rzepiskách napravil. Vypracovali na schôdzi plán, ktorý budú realizovať ľudia, na ktorých celá obec počíta a od ktorých to očakáva. Nechceme predbehnúť udalosti, ale myslíme, že sa im to aj podarí.

Vracajúc z Rzepisk uviazol som v snehu. Musel som nocovať v aute, ktoré bolo celkom zaviate snehom. Pričupený v kúte studeného auta, premýšľal som o Rzepiskách — o dedine „Kde čert dáva dobrú noc“. Uvažoval som o všetkom, čo som počul. Hodnotil som čo bolo dobré a aké boli nedostatky, a zdá sa mi, že výsledok bol kladný. Nie je to ani ináč možné. Prišiel som k uzáveru, že aj v Rzepiskách bude jaro, a to nielen jaro podľa kalendára, ale jaro, ktoré celú dedinku obudi k živej činnosti, tak ako na poli kultúrnom, tak aj na iných úsekoch života.

Adam Chalupec

STALINGRAD VARUJE!



POL'SKO V ROKOCH 1958 — 65

Plán rozvoja národného hospodárstva Poľska v rokoch 1959—65 je základom programu činnosti Strany. Je to plán ďalšieho rozvoju socializmu a práci národu pre rozvoj socialistického zriadenia, zabezpečujúceho všetkým pracujúcim vyššiu životnú a kultúrnu úroveň. To sú najvážnejšie uznesenia plánu rozvoju národného hospodárstva.

PRIEMYSEL

Rozšírenie palivovej základne ďalším rozširovaním siete uholných baní hnedého uhlia, zvýšenie čerpania zemného plynu a uskutočnenie geologickej výskumu. Zväčšenie metalurgickej základnej výstavby hutníctva.

Vzrast chemického priemyslu najmä výroby syntetických vlákien a umelých produktov.

Vzrast strojárenskejho priemyslu ako aj vzrast elektrotechnickejho priemyslu a kovových výrobkov.

Vzrast kapacity spotrebného priemyslu.

Vzrast výrobnej kapacity v kožiariskom a textilnom priemysle.

Vzrast výroby stavebných materiálov, najmä s prihliadnutím na náhradné materiály.

POLNOHOSPODÁRSTVO

Vzrast výroby v rokoch 1961—65 o okolo 20 percent, čo znamená, že v roku 1965 bude úroveň polnohospodárskej výroby o 30 percent vyššia ako v roku 1958.

Zvýšenie podielu meliorácií a umelých hnojív. Zásobenie rolníkov polnohospodárskymi strojmi a zvyšovanie kultúry na dedine.

Rozvoj spoločných foriem hospodárenia.

INVESTÍCIE A VÝSTAVBA

Úhrnné rozmery investičných nákladov činia okolo 514 miliardov zlôtich podľa cien z roku 1958.

Rozvoj baníctva, hutníctva, strojárenskejho priemyslu, výstavba lodeníc, priemyselných závodov a nových objektov atď.

Úplná technická rekonštrukcia zariadení.

Dvojnásobný vzrast nákladov v bytovom hospodárstve.

Kultúrno-sociálne náklady budú vzrastať v oveľa rýchlejšom tempе, zároveň s rozvojom celého národného hospodárstva. Zvláštny dôraz sa bude klásiť na výstavbu základných škôl a nemocníc.

ZAMESTNANIE

Vytvorenie najvhodnejších podmienok pre vzrast produktivity práce.

Vzrast zamestnania v priemysle o 300 tisíc osôb, v bytovej a priemyselnej výstavbe okolo 120—140 tisíc, v doprave okolo 75 tisíc osôb, v potravinárskom priemysle a družstevnom obchode okolo 150—180 tisíc osôb a v bytovom hospodárstve okolo 50 tisíc osôb.

OSVETA, VEDA A KULTÚRA

Zvýšenie úroveň školstva všetkých typov a druhov ako aj posilnenie socialistického smeru jeho rozvoja.

Zabezpečenie realizácie všeobecnej povinnej dochádzky.

Výstavba sieti odborných škôl.

Ďalší rozvoj vysokého školstva.

Intenzívny rozvoj vedeckých výskumov.

Ďalší rozvoj takých foriem rozširovania kultúry, ktoré sa dotýkajú najvíťasších más.

Ďalší rozvoj zariadení starostlivosti nad deťmi a mládežou.

Výstavba sieti štátnych ústavov pre ľudí práceschopných.

MATERIÁLNE PODMIENKY A ŽIVOTNÁ ÚROVEŇ ĽUDU

Priemerné reálne zárobky robotníkov a inteligencie majú v roku 1965 prekročiť úroveň roku 1960 o 23—25 percent a v takej istej výške majú vzrastat dôchodky rolníkov.

Zlepšovanie bytových podmienok výstavbou dvoch miliónov miestností v mestách v rokoch 1961—65 a okolo 1,2 miliónov obytných miestností na dedinách.

Treba dosiahnuť pokrok v organizácii bezpečnosti práce.

Dalšia úprava zdravotných a sanitarných podmienok ľudu.

NOVTARSKÝ okres patril donedávna medzi najzaostalejšie okresy čo sa týka sedemročných škôl. Na začiatku roku 1945 bolo v okrese 114 základných škôl a 11 školiek pre deti. Do týchto škôl chodilo spolu 11.536 detí a učilo na nich 368 učiteľov (z toho 20% nekvalifikovaných).

Teraz je v okrese 167 škôl a 41 školiek. V týchto škôlach sa učí 21.136 detí a učí 734 učiteľov a 47 pracovník v školách. Roku 1945 bolo 30 škôl, ktoré mali 7 triedu a teraz ten počet vzrástol do 134. Väčšina učiteľov si nadobudla kvalifikáciu (ešte 4 učitelia si dopĺňajú vzdelenie diaľkovým štúdiom.)

S výstavbou štátu započala sa zároveň výstavba nových škôl. Zo štátneho rozpočtu na výstavbu škôl v novotarskom okrese je určená kvota o výške 28 miliónov zlôtich. Ale aj toto číslo je primalé v porovnaní s potrebami okresu. Nezabúdajme, že naša krajiná bola na 75 percent zničená v čase nemeckej okupácie a štát musel vynaložiť obrovské úsilie a prostriedky na výstavbu národného hospodárstva. Vďaka štátnej dotácií a podpory obyvateľstva nášho okresu vybudovali sme doteraz 45 škôl.

Heslo s. Gomuľka o vybudovaní tisíc škôl z vlastných prostriedkov na učenie pamiatky tisícročia Poľska nášlo živý ohlas medzi robotníctvom, rolníctvom, intelligenciou a mládežou nášho okresu.

Ako odpoveď na toto heslo dostávame už prvé záväzky o pomoci pri výstavbe nových škôl. Okresný výbor Frontu národnéj jednoty v Novom Targu na svojej schôdzi dňa 20.XI.1958 ustanovil Okresný výbor Spoločného základu výstavby škôl, ktorého predsedom sa stal I. tajomník OV PZPR Alfréd Potoczek.

Zároveň sa otvorilo v národnej banke konto pre výstavbu škôl číslo 716—9—275.

Výstavba škôl v okrese Nowy Targ bude sa uskutočňovať podľa perspektívneho plánu. Plán predvíva jednak výstavbu nových škôl ako aj prispôsobenie starých budov novým podmienkam školskej organizácie.

V okrese máme 167 školských budov, z ktorých 63 je vo využívacom stave a bu-

dú môcť aj nadálej plniť svoje poslanie, ale 102 školských budov vyžaduje si generálnu opravu, výstavbu a prispôsobenie plánovým podmienkam.

Predsedníctvo Okresného národného výboru prikladá veľkú vähu rozvoja školstva, už viacero rokov zaobráva sa týmto problémom a v rámci dotákového rozpočtu určuje na školské budovy značné sumy.

Roku 1956 započalo sa s vlastnou výstavbou 14 škôl čoho 6 škôl bolo daných do úžitku v roku 1957. V nasledujúcom roku bolo dané do úžitku 8 škôl a pokračovalo sa vo výstavbe ďalších 9 škôl. V tomto roku sme začali s výstavbou 15 škôl a to v Cichom číslo 1 v Czorsztyne číslo 4, Maruszyne Górnjej, Murzasihli, Rabce číslo 2 a v Novom Targu číslo 2.

**TISÍC
ŠKÔL
NA
TISÍCROČIE
POĽSKA**

Na obdobie 1960—1965 plánuje sa výstavba a prestavba 78 škôl.

Roku 1960—61 výstavba 13 škôl (prestavba 4)

„	1961—62	„	8	„	(5)
„	1962—63	„	7	„	(8)
„	1963—64	„	7	„	(7)
„	1964—65	„	6	„	(13)

Po roku 1965 plánuje sa prestavba 32 škôl pre vyučovanie v IX. triedach.

Z prostriedkov získaných na výstavbu škôl v novotarskom okrese od robotníkov a rolníkov vo forme peňažnej, ako aj osobnej pomoci obyvateľov obce, bude vybudovaných 5 škôl — pom-

níkov Tisícročia. Bude to v obciach Bialka Tatrzanska, Niedzica, Nowa Biala, Bukowina — Podszkle, Tylka. Po ukončení výstavby a prispôsobení budov na 9 ročné vyučovanie, okres bude mať 964 tried a 430 bytov pre učiteľov.

Už dnes možno s radosťou tvrdiť, že väčšina obyvateľstva okresu chopila sa iniciatívy a prácou chce dokumentovať svoj vklad na učenie Tisícročia.

Obyvatelia Bialky sa zviazali dodať stavebný materiál a v hotovosti sumu 210 tisíc zlôtich, Frydman 246 tisíc, Raba Wyżna 75 tisíc, Dział 80 tisíc, Bukowina Podszkle 75 tisíc, Nova Biala 130 tisíc, Niedzica 190 tisíc, Gliczarow 66 tisíc, Sromowce Wyżne 140 tisíc, Bialy Dunajec 150 tisíc, Ludzinerz 45 tisíc, Jaworki 96 tisíc, Grenkov 117 tisíc, Murzasihla 231 tisíc, Debno 160 tisíc, Haluszowa 102 tisíc a Lopuszno 420 tisíc zlôtich.

Podobne vyzerajú záväzky pracovníkov závodov okresu: 0,5 percent zo svojich zárobkov budú vplácať na konto výstavby škôl.

Až doteraz bol novotarský okres po školskej stránke zanedbaný. Buržuázna spoločnosť nemala záujem na tom, aby si ľud nadobudol vzdelenie. Dnes je ľudom okresu jasné, že obdobie temna a zaošťalosti sa už nikdy nevráti a detom treba vytvoriť vhodné podmienky pre učenie.

V obciach sa vytvorili obecné zbierkové výbory, ktoré budú organizovať zbierky na výstavbu škôl.

Hospodári celého okresu by mali podporovať návrh, aby 2 percentá zo stavby boli odozvádzané dobrovolne, pretože aj tak sa vrátia do dedín v podobe cest, elektrifi-

Józef Bubis



najstaršie osídlenie PRATISLAVY

V prvom poltisíročí pred našim letopočtom objavuje sa pri Dunaji starý, kultúrne na vysokom stupni stojaci národ: Keltovia, čiže Galovia. Príslušníci tohto kmeňa čoskoro objavujú výhodnú polohu miesta, kde sa zblížujú Alpy s Karpatami a kde cez Dunaj viedie výhodný brod, pričom mohutný Dunaj tvorí spojivo Viedenskej a Komárňanskej pánve. Tu vzniká sídlisko.

Archeologické nálezy nám dokazujú, že hradné návršie bolo už v tej dobe opevnené. V liduviálnej trase zase nachádzame stopy po keltských hrnčiaroch a ich peciach, v ktorých pálieli svoje hrnčiariske výroby, ktoré potom rozvážali a rozpredávali do bližšieho i vzdialenejšieho okolia.

Že boli Keltovia vysoko kultúrne vyspelý národ, s takzvanou neskorolatenskou kultúrou, svedčia nálezy pokladov mincí (doteraz na území Bratislavu šesť nálezov), z ktorých mince s nápisom „biatec“ alebo „honos“ sú svetovou raritou. Ďalšie archeologické nálezy, a to: sídliská pod hradom, žarnov pod hradným údolím a najmä dve pomerne veľké hrnčiariske pece, nájdené na miestach dnešného Gottwaldovho námestia (model jednej je v Mestkom múzeu) dokazujú, že Keltovia boli nepriateľne zruční remeselníci a vyspelí obchodníci.

Rimania v prvom storočí nášho letopočtu pri svojich výpadoch na sever prechádzajú aj územím dnešnej Bratislavu a zistiac jej výhodnú strategickú polohu, sa tu usadzujú, hoci ich pôsobnosť sa sústredovala zväčša na pravý dunajský breh.

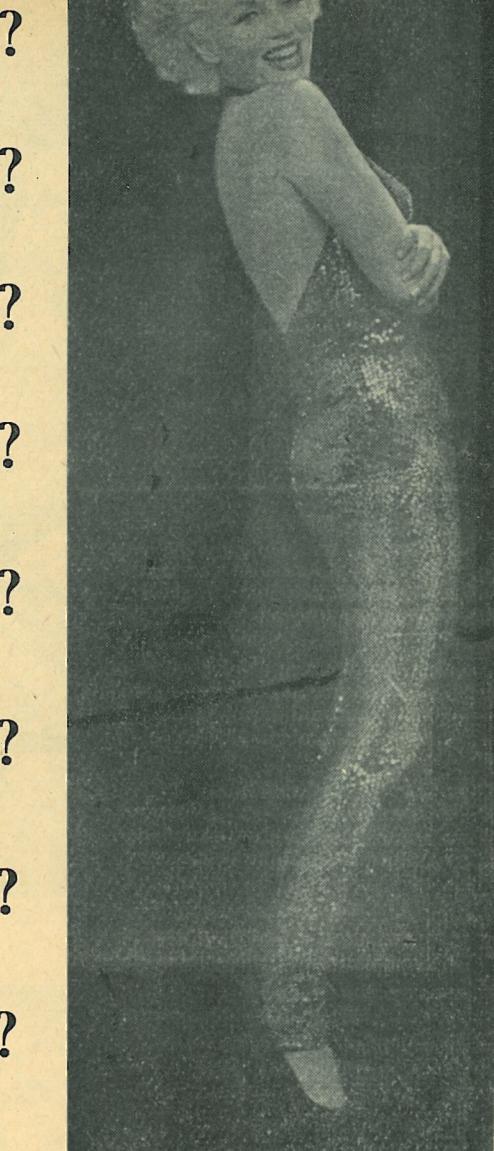
Rímsky tábor na území Bratislavu bol dosť rozsiahly. Dosvedčujú to archeologické nálezy nielen na hradnom vrúku, kde pravdopodobne dobyté alebo opustené keltské hradisko prebudovali na pevnosť, ale aj nálezy na území mesta v okolí Lávinskej (Leningradskej) a Dunajskej ulice.

História nezanechala nám žiadne zprávy o činnosti Rimana v Bratislave v II. až IV. storočí nášho letopočtu. Práve tak, ako z dôb osídlenia Bratislavu Rimani, nezachovali sa nám ani podrobnejšie zprávy o dejinách nášho mesta po rozpadnutí sa rímskej ríše. Vieme iba toľko, že vláda nad Bratislavou a okolím prechádzala z rúk do rúk, Góti, Avari, Hunovia, Markomani a Frankovia zamieňali si tu panstvá, no ani jeden z nich tu dlhšie nezotrval.

Prichádzajú Slovania a riša Veľkomoravská. Bratislave nastávajú pokojnejšie časy najmä keď Svätopluk rozširuje svoju ríšu až k Dráve.

Zachovalých pamiatok sa dá zistíť, že v tejto dobe význačnejšie udalosti sa odohrávali na Devine a na Moravskom poli, prípadne v údoli rieky Moravy, kym samotná Bratislava ostáva trochu bokom. No i tak tu bolo močné hradiste a hralo nemalú úlohu pri potyčkach s Avarmi a neskôr s vojskom východofranským. Tvrdenie Mateja Béla, slovenského historika, ktorý pôsobil a zomrel v Bratislave, že bratislavský hrad z priležitosti bojov s Avarmi navštívil aj Karol Veľký, nie je úplne historicky dokázané, hoci ani nie je vylúčené, a mnohí historici ho potvrdzujú.

Písomné zprávy o Bratislave pochádzajú až z X. storočia n. l. a to z roku 907, keď po neslávnej bitke pri Bratislave dňa 4. júla, podľahli slovensko-nemecké vojská franko-maďarskej, niekoľkonásobnej presile. V tejto vojne skutočne na dlhú dobu v Bratislave zapadla Slávov sláva, ako to hovorí ľudová pieseň vzťahujúca sa na túto bitvu. V bitve padlo veľa ľudu a medzi nimi aj slovenské knieža Mojmir, ďalej kniežata Luitpold, margróf Ariba, biskup Oto z Freisingen a biskup Dittmar z Pasova.



FILMOWÁ HÁDANKA

Zkuste uhádnuť, milí čtenári, co je to za umělkyni? Odpovědi zasílejte na adresu Redakce: Warszawa, Wiejska 12 — „Život“. Čekají na vás odměny.

— Neobyčajný objav v Brazílskych pralesoch

— Najprimitívnejší obyvateľia Zeme?

— Najstrašnejší na svete je — beloch

LUDIA KAMENNEJ DOBÝ

Z juhovýchodnej Brazílie začali koncom r. 1958 prichádzať neobyčajne zaujímavé zprávy. Objavili tu totiž istý indiánsky kmeň, ktorý žije — len niekoľko sto kilometrov od modernej civilizácie — životom ľudí z kamenného veku.

Prvé stopy tohto kmeňa objavil r. 1906 český vedec-cestovateľ — Albert Frič. V džungliach v oblasti pohoria Sierra dos Dourados sa stretol so skupinou pomerne civilizovaných domorodcov, ktorí vliekli so sebou troch zájatcov, hovoriacich

ÚPLNE NEZNÁMOU REČOU

Vedec zistil, že sú z kmeňa Xetá, krátko sa zaoberal s ich rečou a potom sa uspokojil teóriou, že predstavujú vetyl známeho kmeňa Guarani.

V roku 1950 prekvapili zememerači v tej istej oblasti na čistinke v džungli skupinu indiánskych detí. Všetky deti zmizli až na jedno, ktoré bolo vylezlo na strom, kde ho chytili. Keď prekonalo prvý záchrav strachu, upokojilo sa a dalo najavo, že sa volá

KOI Z KMEŇA XETÁ.

Zememerači ho zobrať do mesta Curitiba a tam ho riaditeľ Indiánskej ochranej služby vychoval ako vlastné dieťa. V civilizovaných šatách sa už vefmi nelíšil až na otvor v spodnej pere. Ako uvádzal, majú ju všetci muži Xetá a nosia v nej asi 4 cm dlhý tesák na odstrašenie nepriateľov a zlých dušov.

R. 1955 zničil neobyčajne silný mráz ovocie a zver v severnej Parane a hladní Indiáni vyliezli z džungle, aby sa najedli v záhrade istej odľahlej farmy.

Z Curitiby prišiel profesor z univerzity v Parane, antropológ José Loureiro, a s ním aj Koi. Ani nie tak pamäť ako skôr

PUD POMOHOL CHLAPCOVI

zaviesť profesora k osade svojho ľudu. Našli tam iba opustené chatréne príbytky z palmovej listov. No, palice s vypálenými dierami boli dôkazom toho, že ich ešte nedávno používali ako kresadlo. A našli ďalšiu neuveriteľnú vec — kamennú sekuru. „Bolo to fantastické“, píše profesor Loureiro.

,NÁSTROJ Z KAMENNEJ

který zrejme používajú žijúci ľudia!“ Len o rok neskôr sa mu podarilo nájsť 18-člennú skupinu kmeňa Xeta, pričupených v piatich palmovej chyžiach. Za pomoc Koi pomaly získal ich dôveru. Ich reč nakrútil na magnetofónový pás. Český filológ Čestmír Loukotka, ktorý študoval tieto záznamy vyhlásil, že ide o celkom neznámu reč, že Xetá sú zvláštny národ s vlastnou kultúrou, ktorý etnicke nepatria do žiadnej známej skupiny.

Sú jedinečným pozostatkom kamennej doby. Malých a plachých Xetá zrejme zahnali pred mnohými storo-

čiami do džungle silnejsie kmene. Okrem toho museli mať nejakú staršiu skúsenosť s bielymi osadníkmi. Svedčí o tom skutočnosť, že ich demonológiu ovláda zlý obor MÖUL, ktorý má všetky znaky bieleho človeka premeneného na legendárneho čerta. Kmeň sa teda utiahol do neprístupnej džungle v Serra dos Dourados a tak sa mu podarilo na niekoľko sto rokov skryť sa pred civilizáciou.

Dnes kmeň vymiera. Xetá nie je viac ako okolo 250.

Profesor Loureiro je presvedčený, že Xetá sú najprimitívnejšími ľudskými bytosťami dnešného sveta.

Indiáni pri prvom styku s civilizáciou si začali strihať vlasy, kamenné nástroje zamenili na kovové. Ich vodom v tomto smere je Koi, ktorý povedal „Život Xetá nie je dobrý. Vonku je lepšie.“ Koi by sa chcel stať taxikárom.

OPRAVA

Do mimoriadneho sjazdového vydania „Života“ dostala sa nám chyba na strane 4.

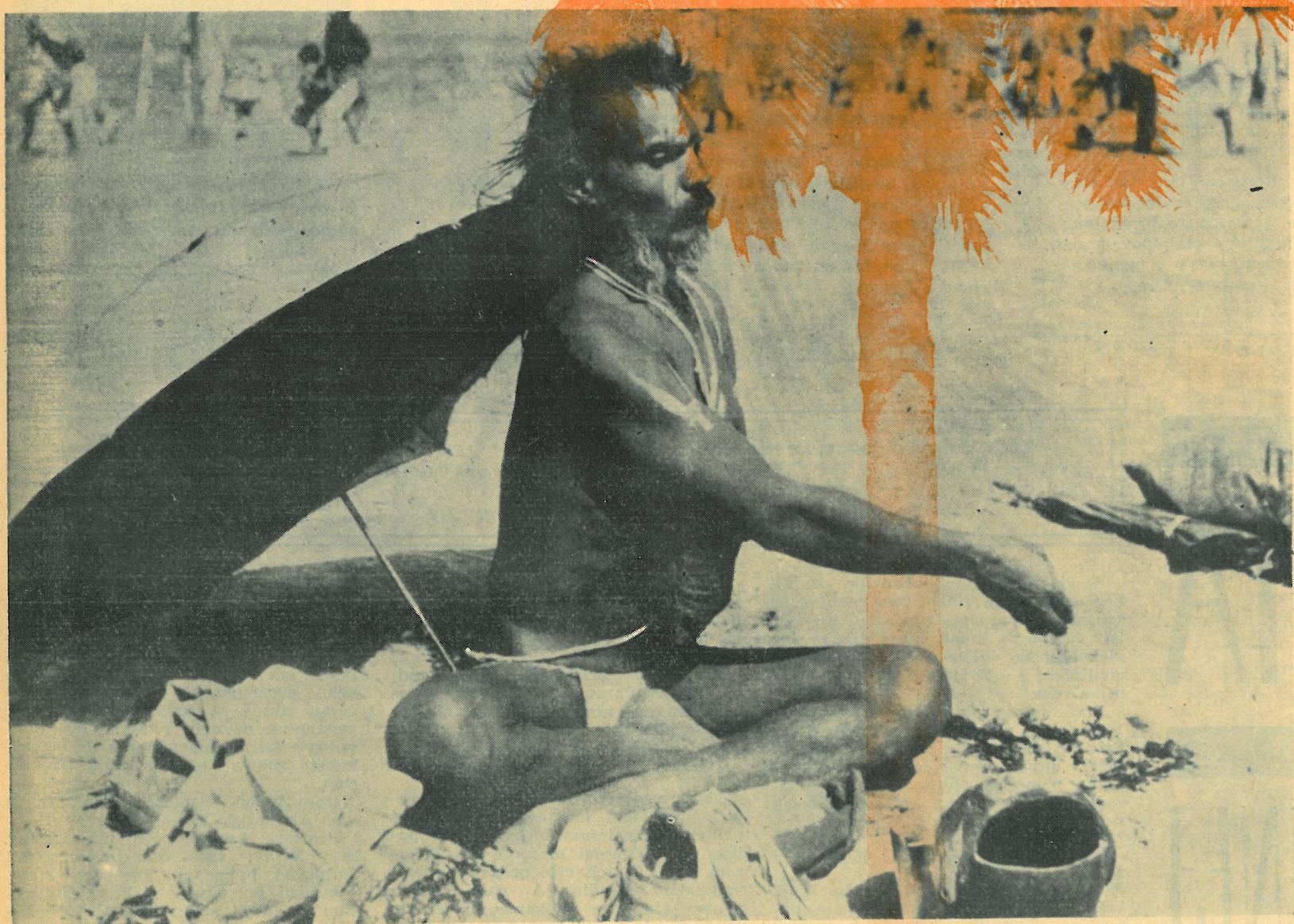
Po oslovení „Krajania“ má ďalší text znieť následovne:

„III. Sjazd PZPR určí úlohy rozvoju Ľudového Poľska do roku 1965. Predovšetkým načrtne obrys budúceho päťročného plánu.“

Za chybu, ktorú týmto opravujeme, prosíme čitateľov o prepálenie.



INDIE ZEMĚ PŘED



KDYŽ první články představí hlavní přece nemom cíl a mluví o něm. Zaujmíme tu 3.400 milionů lidí pro 311.000 km² a 28 ionů 10. 091 000 km² 10 m byla bez příčiny mána. Má ohromné bohatství z tohoto bohatství tali je. Teprve necelých 10 let. Je to velmi zajímavého národností a ho se této země vyjmenovat 14 hromady je jich 14 nepo. To je hlavní příčinou, že je kmen angličtina. Budou jazyk není jedinou, když Druhou věcí je národnost osmina celého národa. dné toho, aby se jinak nejnižší kasta paravý samozřejmě, že ústajíme, ale žádným zákonem se rý existuje celé věk kteří cíletí.

Nevyřešeným příkladem když uvedeme, že obyvatelstvo dosyta najist. O něm mnoho milionů obyvatel. Při tohoto hladovění, když obyvatelstva. Tentarůst dý večer a každě rje tři večeří a snídani. Tam tam rodí 1.000 dětí hospodaření v zemství ženství. V Indii je milován za „posvátný“. Tělné a nesmí se jítou světě — pro masohlad. Když k tomu ještě láma jako na př. povoda su pohled na situaci tzen.

Od 26. ledna 1951. Indie. Od této doby nová ta a J. Nehru — v celém světě

MĚ OTIKLADŮ

čtenář uslyší slovo Indie, i hlavně exotiku. Ale Indie jeom exotika. Je to veliká země se o ní jako o subkontinentě. oce 3. 289 000 km² a obývá ji Pro srovnání: Polsko má milionů obyvatel, Evropa 10. 500 milionů obyvatel. Indie nezýána „perlu britské koruny“. tvršeho druhu. Do nedávna však erli jenom anglickí kolonizátoři. l je Indie nezávislým státem. ázemě. Obyvatelstvo tvoří mno- oř se též mnoha jazyky. Ústava rá 14 hlavních jazyků, ale do- 9, nepočítajíc v to 780 dialektů. , ještě dnes je úředním jazy- e tomu tak až do roku 1965. Ale vě, která rozděluje obyvatele. ožnictví. Ještě do nedávna jedna la byla považována za lidí neho- hěkdo mohl dotknout. Byla to ū, vyhoštěných ze společnosti. Je va jím přiznala rovnocenné prá- on se nedá řešit problém, kte- y kterému lidé privykli od tisí-

oblivem Indie je hlad. Stačí, 0% obyvatelstva se nemůže ještě jedně se třikrát denně sní ještě vše. Pozorujeme několik příčin a pravé je to obrovský přírůstek parůstek je tak veliký, že kaž- no je třeba chystat 12.000 nových námená, že každou hodinu se Druhou příčinou je primitivní dílství. A pak ještě také nábo- 20 milionů krav, které jsou po- tni. Tyto krávy jsou nedotknuté použit tak, jako všeude na Z hladu pochází mnoho nemocí. vřídáme různé přírodní pohromy, a sucha, dostaneme celkový to země.

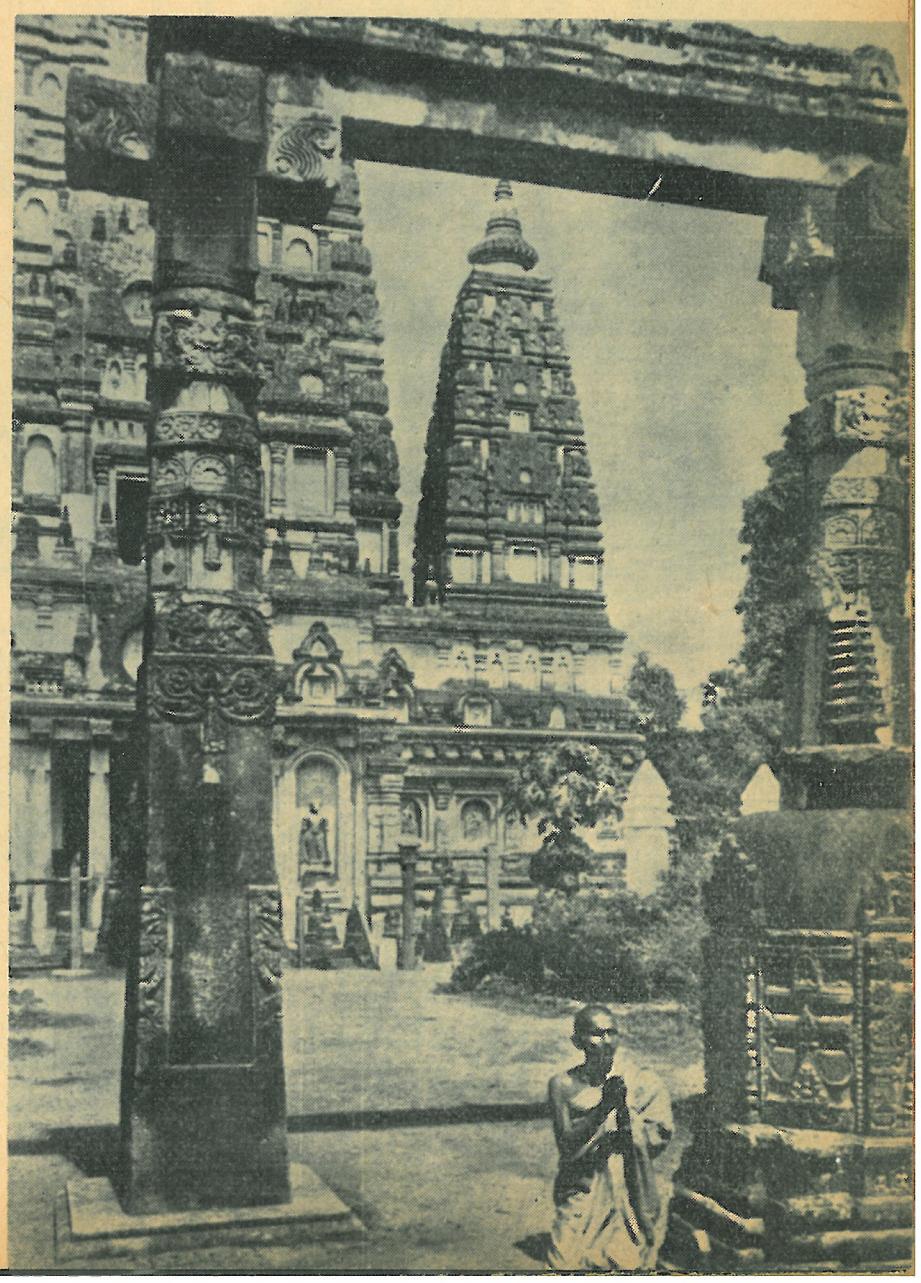
Indie nezávislou republikou. lada a především předseda vlády m světě známý bojovník za mír

— se snaží změnit tuto situaci. Se jménem J. Nehru je Indie navždy spojena. Celý svůj život bojoval za její nezávislost a svobodu. Uzce spolupracoval s Gandhim. Angličtí kolonizátoři ho 10 let věznili.

Dnes již 10 let řídí stát a jeho úsilí směřuje k vytvoření nové společnosti. Není náhoda, že právě Nehru v m.r. poukázal na to, že v budoucnosti bude nutné vybudovat v Indii takový typ socialismu, který by nejlépe vyhovoval indickým podmínkám a současnemu způsobu myšlení. Hlas premiéra Nehru je všude poslouchán s velkou pozorností. Nehru usiluje o to, aby se podstatně změnila situace lidí a hlavně těch, kteří se mají nejhůře. Není to práce na rok, ale na celá desetiletí. Ale již dnes se ukazují první úspěchy na tomto úseku. Nová vláda se především začala zabývat zemědělskými investicemi. Plánované meliorační investice v zemědělství a jiné budou mít velký vliv na zmenšení hladu. Za anglické vlády před 15 lety zahynulo hladem 10.000 milionů lidí během roku. Ještě dnes nestačí vlastní obilí pro všechny. Vláda Indie se snaží vyrovnat tento deficit importem. USA a jiné západní velmoci chtějí Indii pomoci, ale k této pomoci stavějí své požadavky politické a ekonomické, které ohrožují nezávislost Indie. Právě proto Indie, která je nezávislou republikou, takovou pomoc odmítá.

Tyto těžkosti, jaké ještě dnes prožívá Indie, jsou cenou, kterou musí zaplatit za skoro stoleté otroctví a koloniální vykořisťování. To vlastně záporně působí na vývoj země. Ale je naděje, že Indie, opírajíc se o vlastní síly, bude ve vývoji úspěšně pokračovat. Jak vidíme, Indie je země protikladů. Najdeme tam dřevěné rádio a zároveň se staví atomový reaktor, který pracuje od roku 1956. Má poetický název "Aspará" (rajský pták). Též se plánuje stavba atomové elektrárny. Takové kontrasty pozorujeme i na úseku kultury. V hlavním indickém městě New Delhi neexistuje žádné divadlo ani opera. Při tom však Indie je třetí velmocí v produkci filmů na světě; ročně vyrábí 290 filmů, které exportuje do 50 zemí světa.

Tak tedy vypadá Indie, tato daleká, exotická a s námi sprášelená země, o kterou se u nás zajímají mladí i starí. Nikdo dnes nemůže pochybovat o tom, že příští pokolení Indie čeká lepší budoucnost a že o tom, co dnes pišeme, se budou učit z historických knih.





Ve dnech 3.-5. března dlela na návštěvě v Polsku československá opeřní umělkyně Jiřina Marešová.

Vystupovala zde třikrát v roli Adély v operetě od Jana Straussa „Netopýr“, kterou má ve svém repertoáru varšavská opera.

Role Adély v „Netopýru“ není sice hlavní rolí, ale Jiřina Marešová ukázala varšavskému obecenstvu, že i taková role může být velmi důležitou a to závisí především na provedení a na partnerech takové třídy jak Beata Artemská a Štěpán Witas.

To, že Adéla v provedení Jiřiny byla

provedena mistrovsky, je doloženo nadšenými ovacemi, které neměly konce.

O přestávce jsme vyhledali Marešovou v záklidu, kde s dojetím přijímal gratulace a květiny. Zde není čas k rozmluvě a proto pouze blahořejeme a umlouváme se na zítřek.

Druhý den jsme navštívili Jirinu Marešovou v hotelu „Warszawa“. Neponustí nás ke slovu. Mluví, stále mluví o večeru, polských kolegách ze scény, o obecenstvu. Je nadšena vším a říká nám: „Nikdy jsem nečekala tak nadšené příjti. Jsem v Polsku po prvé, ale cítím se zde jako doma, vůbec si neuvedomuji, že zde jsem na pohostinských vystoupeních. Rozhodně chci přijet do Polska ještě jednou.“

Zádáme o autogram a snímek a několik slov pro naše čtenáře. Je to její druhý autogram v Polsku (první zde dostal malý Jacek, který ji odevzdal květiny). Při této příležitosti se dovidáme, že Jiřina Marešová má zaplánované v nejbližší době pohostinské výstupy ve Vídni. Přejeme jí mnoho zdaru a štěstí v městě valčíků a operet.

V další rozmluvě pokračujeme v autu. Jiřina Marešová si chce prohlédnout Varšavu. Projíždíme s ní pomalu varšavskými ulicemi a čtvrtěmi. „Varšava je krásná. Prostě se nedá uvěřit, že byla kdysi úplně v trosekách a vše, co dnes vidíme, je nově vystavěno.“

Cas rychle letí, třídení pobyt zde byl opravdu příliš krátký. Se smutkem se s milým hostem loučíme.

„Musím sem přijet na delší dobu, chtěla bych poznat Polsko i Poláky.“

„Srdcečné pozdravy vzkazují čtenářům Života a ředitelství operety. Kolégum a kolegyním ze scény ještě jednou děkuji za milé příjti.“

Po všem se mi bude opravdu stýskat.

Přijedete do Prahy a nezapomeňte s sebou vzít také malého Jacka, který mne velmi dojal.“

K. Pošepný



HISTORIE SE ZÁCHRANNÝM PÁSEM O. HÁJEK

V Praze mnoho lidí skáče s mostů do Vltavy. A v Praze na radnici se ustavila komise pro reformu bytovou. Komise musí jezdit, tedy jezdila. A poněvadž máme už takovou smůlu, přivezla s sebou místo přiměřených zkoušnosti svému poslání opak toho, co chtěla vyzkoumat. Snad byli již zoufali, že bytová reforma by se nedala v Praze tak hladce uskutečnit, a snad na základě zoufalství, že nemohou vlastně vypátrat ony věci, za kterými jeli, pomýšeli patrně na sebevraždu a při té příležitosti si všimli zařízení uchystávaných v cizích městech, když chce někdo skákat do řeky.

I vrátili se ze své cesty s naprostou opačným resultátem. Místo reformy bytové přinesli s sebou vše, co lze učinit pro blaho sebevrahů. Věc však též souvisí s onou reformou bytovou. Někdo na př. poněvadž nemůže zaplatit činži, skočí s mostu do řeky. Reforma bytová vyžaduje, aby týž muž byl vytažen a zchráněn pomocí moderních prostředků, o kterých se doveděli v cizině.

Jsou to v prvé řadě záchranné pásky pro sebevrahů. Když se vrátili, bylo usneseno, aby tyto pásky byly i s příslušným provazem uschovány na všech mostech pražských a na celém pobřeží, aby bylo možno hodit je sebevrahům, kteří skočili do řeky s úmyslem, aby se utopili.

Věc byla předána vzláště komisi, která se rychle ustavila a uspořádala skvělý banket, důležitý pro otázku, pro kterou bojovala. Po banketu nastalo vystřízlivění. Bylo rokováno, jak se to vlastně má všechno upravit. Umístit drahé záchranné pásky bez věho dozoru jen tak, aby měl k nim přístup každý, je jistě ilusorní, neboť samotné provazy mají cenu u každého kusu přes 24 korun.

Chápali, že by se mohlo stát, že by se naskytlí obětaví záchranci, kteří by provazy i s pásem ukradli.

Byla tedy usneseno na nejbližší schůzi komise, že mají být pořízeny zvláště skřín-

ky, které se vloží do mostu respektive do zdi mostního zábradlí, ale tak, aby to šlo otevřít. Klíče od těchto skříní měly být původně uschovány v radnici.

Později byl tento nápad změněn v tom smyslu, že je třeba se dohodnout s policejním ředitelstvím, což se také stalo.

Bylo ustanovenno po této dohodě, že klíče od skříní se záchrannými předměty na mostech budou u nejbližšího strážníka.

Všem strážníkům to bylo oznámeno, že když se ocítne nejbližší, musí otevřít skřín.

Ta věc byla velice rozumná a bylo také třeba ji provádět důsledně, aby nedošlo k žádným konfliktům s nařízením policejního ředitelství.

Na skříně se záchrannými pásy a lany byl všude namalován nadpis: „Klíč u nejbližšího strážníka“. Nařízení se musí přesně dodržovat a jak ukazuje případ pana Krátkého, osvědčilo se toto nařízení měrou neobvyklou. Pan Krátký, nemaje co dělat, díval se již po delší dobu na pražských mostech, jak skáčí sebevrazi do vody.

Všiml si také bezpečnostního opatření a těšil se velice, jak se osvědčí. V pátek k večeru šel po mostě Karlově a tu spatřil, že neznámá žena, patrně velká ctitelná svalatého Jana Nepomuckého, skočila u jeho sochy do Vltavy.

Neprodleně spěchal dolů po mostě na Křižovnické náměstí, kde případ oznámil strážníkovi, žádaje ho, aby s klíčem doběhl ke skříni, připevněné k mostu, a od tamtéhdy vynášel záchranný pás.

„Kde skočila?“ otákal se strážník, vědom si svých předpisů.

„U sochy sv. Jana Nepomuckého.“

„Pak nemohu v té věci nic dělat,“ řekl strážník, „neboť předpis zna: Klíč nachází se u nejbližšího strážníka. Pak je ale nejbližším strážníkem u brány na Malé straně, na opačné straně mostu. K tomu si musíte dojít pro klíč, já nejsem nejbližší.“

Pan Krátký tedy běžel k malostranské bráně a našel strážníka až u Radeckého sochy.

„Jo, milý příteli, já nejsem nejbližší, to je v to tomto případě můj kolega u Křižovníků.“

Letěl tedy nazpátek a našel svého strážníka až v Karlově ulici.

Ten se dal do smíchu. „Říkáte, že byl na Radeckého náměstí můj kolega? Pak je přece blížší než já. Předpis je předpis. Jen tam běžte k němu.“

Po tři dny běhal pan Krátký za strážníky, byl již třikrát sebrán, ale doposud neví, který strážník je vlastně nejbližší.

Vše pro ženy.

Muži v Československu se zapisují do kursů vaření, aby ulehčili manželkám v jejich těžké každodenní domácí práci. Je milo se podívat, s jakou pozorností a starostlivostí připravují oběd. Jak je nemilovat? Takový manžel je pravý poklad.



VÍŠ, ŽE...

- ◆ od objevení se v Benátských prvního cukru na evropské pevnině (996) uplynulo 962 let
- ◆ od zavedení v Evropě arabských číslic (1202) uplynulo 756 let
- ◆ od upálení českého reformátora Jana Husa (1415) uplynulo 542 let
- ◆ od objevení Ameriky (1492) uplynulo 466 let
- ◆ od objevení systému sluneční soustavy Kopernikem (1500) uplynulo 458 let

Povedku „Prošepán“ napsala známa slovenská spisovateľka Viera Markovičová-Záturecká. V tomto čísle uverejňujeme úryvok tejto krásnej poviedky.... Milí čitatelia! Prečítajte ju a napište nám svojimi slovami ako Eva Klátilová zachránila Poliaka Jerzego Krzemienia.

Najlepšie vypracovanie o zakončeniu tejto poviedky redakcia odmení peknými knihami.

Bolo to v Poľsku v lete 1948, keď výpravy našich rekrentov hľadali zotavovanie na brehu Baltského mora.

Pri potulke prístavným mestom Gdyňou, ktorú som si prezerala s niekoľkými známymi, zbadala som, že našu skupinku pozoruje chudší človek strednej postavy a bystrých očí pod obočím, ktoré splývalo s farbou jeho tváre i vlasov. Zdalo sa mi, že na nás hľadí nie iba so záujmom, ako hľadíme na cudzincov, ale srdče, ako hľadíme na známych. A naozaj, po malej chvíli pristúpil ku mne — stála som na kraji — a oslovil ma:

„Pani je Slovenka?“

„Áno,“ odpovedám.

„Proše pani,“ hovorí mi ďalej polštinou, premiesanou tu a tam slovenským výrazom, „mám na Slovensku dobrých známych. Bola by pani taká láskavá, vzala by ľam balíček?“

Prekvapilo ma to. Vlastne neprekvapilo, ale dojalo. Lebo práve v Poľsku sa mi tak často opakovalo, že ma na ulici oslovovali jednoduchí ľudia. Či to bola žena, ktorá mi zverila bicykel, kym si vybavovala nákupy, či matka, ktorá mi dala do opatery tašku alebo pouličný zmrzlinár, ktorý sa mi zveril so všetkými radostami i starostami — všade som sa stretnala s jednakou srdčnosťou, ktorá dôveruje a budí dôveru ako niečo prirodzeného.

„Rada odovzdám váš balíček,“ odpovedám. „A vyste boli vari niekedy u nás?“

»PROŠEPÁN«

VIERA MARKOVICOVÁ-ZÁTURECKÁ

„Proše pani, tak. Cez front. Či pani pozná obec J.? V Liptove je to.“

Prisvedčam mu. Hovorí, že je nosičom v prístave. Teraz sa ponáhľa do roboty. Ale v nedele by mi rád doniesol balíček pre známych na Slovensku.

Zapisuje si moju adresu. A už sa lúči. Ide rýchlym krokom, na konci ulice sa ešte obráti, usmeje sa a zahne za roh.

V dohovorený čas v nedele neprišiel. Na druhý deň som mala už odcestovať. Krátko pred odchodom pribehne môj známy z Gdyne, celý vyzváraný, s balíčkom pod pazuchou. Nebol vraj včera hotový s dárčekom. Utovala som, že s ním nemôžem dlhšie hovoriť. Aj on bol sklamany. Dal mi svoju adresu a ja som sľúbila, že mu napíšem niečo o rodine, ktorej posielal balíček. Písal im už, ale nedostal od nich odpoveď.

Jeho balíček vložila som tak, ako bol, do kufra. Bolo mi nepríjemné, keď na hranici siahol poľský finans pri colnej prehliadke práve po ňom. Kázal mi ho otvoriť.

Vysvetľovala som, že je to darček od jeho krajana a že vďačne zaplatím clo, ak je treba.

Hja, ale predpis je predpis. Neochotne otváram cudzí balík. Je v ňom čaj a čokoláda, niekoľko druhov. Medzi tabličkami čokolády je karotka, na nej neumelou rukou nakreslená chýza, v ktorej dedinská žena v kroji z Liptova ukryva poľského vojaka do komory, kym Nemci búchajú na bránu. Veľké psisko ako vlk, skáče na kľúčku a breše. Pod obrázkom je nápis v poľskej reči „Mojej záchrankyni z rúk fašistov, Jerzy Krzemień.“

Finans rýchlo zakryl obrázok papierom a poprosil ma, aby som zabaliла všetky veci celkom tak, ako to bolo pôvodne. A že od toho nič neplatí. Postál, vari mi chcel ešte čosi povedať, ale rozmyslel si to, zasalutoval a odišiel do vedľajšieho oddelenia.

Vďačnosť nepodlieha clu — toto mi chcel povedať? Myslím že áno.

Po návrate domov som už-už chcela balík poslat na označenú adresu do Liptova. Ale zvedavosť mi nedala. Nie, odovzdám ho sama ľudom, na ktorých si nosič z gdyňského, prístavu tak milo spomína. Pri prvej príležitosti, ktorá sa mi naskytla, navštívila som obec J.

Dedinka učupená pod horami, svietila bielymi domčekmi, nad ktorými vynikala cibuľovitá veža stareho kostolíka.

Pýtam sa na Evu Klátilovú. Strapaté dievčatko zaviedlo ma pred dom, ktorý som trošku poznala z obrázka v Poliakovom balíku.

Klátilčka nebola doma a dievčatko ju šlo hľadať. Sedím v chýži. Nakreslil ju dosť verne, hľa, tu je posteľ, tam stôl a tam sporák. A tieto dvere vedú asi do komory, kde gazdiná ukryla Poliaka. V duchu počujem, ako vtedy tlklo srdce ženy, keď Nemci búchali na jej bránu.

„Dobrý deň, pekne vítam,“ ozve sa za mnu mocný ženský hlas. Patrí statnej, trochu prešedivenej päťdesiatničke so širokým čelom, mocným nosom a pevnými čelusťami. Nebola pekná, ale aj jej tvár svietila takou istotou a spoľahlivosťou, že bolo príjemné na ňu hľadáť.

„Nesiem vám pozdrav — hádajte od toho? Zdáleka, spoza hraníc.“

„Vari len nie od nášho „prošepána?“ zasmiala sa hlučne.

„No bude to asi on.“ Spomínam si, že naozaj v každej vete opakoval zdvorilé poľské „proše pani“ alebo „proše pana“. A odovzdával gazdine balík.

„No, ale tote! Ved nám už písal. Len sme mu neodpovedali. Keď vám je to ľahko prečítať. Zato dohovorili sme sa dobre, ojój. Akože sa má?“

Rozprávam jej o našom stretnutí, kym ona rozbaluje balík. Obzera si pekne balený čaj, čokoládu, ale najväčšiu ju zaujme obrázok. „Čaj bude pre môjho starého. Má mrcha žalúdok, nič mu neznáša. A čokoláda pre deti. No aj pre vnúča, pomaly. Ale karotku si dám za rám a zavesím si ju tuto na stenu. Hej veru, tak to bolo, ako tu na obrázku. Len uniformu mal nás prošepán na sebe vtedy nemeckú. Toto je inakšia...“

Prosím ju, aby mi vyzvárala, ako Poliaka zadržala.

„Prečo nie, rada, ale nie takto na ľačno. U nás taký poriadok: hosťa nachovaj, napoj, a iba potom sa vypustí a rozprávaj.“

Keď som vyprázdnila dva hrnčeky mlieka a zaledla si chleba s bryndzou a keď som sa i na siedme ponúkanie podakovala, sadla si naproti mne a začala rozprávať.

VRCHOLY...

Vrcholem krátkozrakosti je nosiť dva páry brýľí. Prvňí pári proto, aby bolo vidieť brýle druhé.

*

Vrcholem roztržitosti je zapáliť pred zhasnutím svetla svíčku, aby bolo vidieť, zdali je zhasnuto.

*

Vrcholem krasomluvy je mit tak ostrý jazyk, aby s ním bolo možno někoho oholiť.

*

Vrcholem naivnosti je hledať pokoj s hezkými výhľdkami do budoucnosti.

*

Vrcholem bojovnosti je bít se tak se svými myšlenkami, až se seběhnou lidé a přiběhne strážník.

*

Vrcholem citlivosti je nastydniť se v souvislosti s chladným přijetím a zpotit se, když posloucháme vřelou řeč.



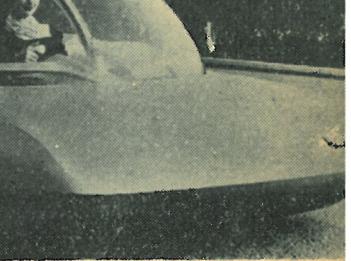
Pohreb krále cikánu Bessika Taikona.



Mluvení — těžká práce.

V malém mestečku Zirndorf poblíže Norimberka vynalezli prostredok proti příliš výmluvnému starostovi města.

Na obrázku vidíme řečníciho starostu Schneidra z těžkým liberním řečem na krku, který mu dali jeho přátele.



Auto budounosti

WIELKI KONKURS

DLA

PRENUMERATORÓW

„ŽIVOTA“

POD NAZWA:

„CO WIESZ O POLSCE
I CZECHOSŁOWACJI?“

Uczestnikiem konkursu może zostać każdy czytelnik, który w terminie do dnia 1 czerwca br. wypełni następujące warunki:

- 1) zaprenumeruje czasopismo „Život“ dla siebie,
- 2) zdobędzie dalszych pięciu prenumeratów conajmniej na drugie półrocze.
- 3) odpowie na 10 pytań, dotyczących Polski i Czechosłowacji.

PYTANIA KONKURSOWE

1. Jakie państwa sąsiadują z Polską i Czechosłowacją?
2. Miasto międzynarodowych festiwali filmowych w Czechosłowacji,
3. Podać nazwisko twórcy opery „Sprzedana Narzeczoną“, oraz opery „Halka“.
4. Jaka jest największa rzeka w Polsce, a jaka w Czechosłowacji?
5. Z czego słyną miasta: Gottwaldowo, Pilzno, Nowa Huta, Gdynia.
6. Wymień przynajmniej 3 miasta związane z etapami „Wyścigu Pokoju“ w Polsce i ČSR.
7. Imię i nazwisko autora „Reportażu z pod szubienicy“.
8. Imię i nazwisko Czechy uczestnika bitwy pod Grunwaldem, uwiecznionego na swoim obrazie przez Jana Matejki.

9. Wymień po dwóch znanych polskich i czechosłowackich sportowców.

10. Podaj imiona trzech braci legendarnych — założycieli bratnich narodów słowiańskich.

Między uczestników konkursu zostaną rozlosowane następujące nagrody:

- 1 — radioodbiornik
- 2 — radioodbiornik „Szarońka“
- 3 — aparat fotograficzny
- 4 — zegarek na rękę męski
- 5 — zegarek na rękę damski
- 6 — nowoczesny zegarek — budzik
- 7 — patefon z płytami
- 8 — komplet do siatkówki (siatka + piłka)

Ponadto przyznanych będzie 100 innych cenowych nagród pocieszenia.

Wpłaty na prenumeratę, odpowiedzi na pytania konkursowe oraz wykazy nowych prenumeratorów należy przesyłać w terminie do dnia 1 czerwca 1959 r. na adres redakcji czasopisma „Život“, Warszawa ul. Wiejska 12 V p.

Wpłaty na prenumeratę można dokonywać również na konto Nr 1-6-10020 „Ruch“ Warszawa ul. Srebrna 12 (z dopiskiem — „prenumerata czasopisma „Život“ we wszystkich Urzędach Pocztowych, bezpośrednio listonoszom lub przewodniczącym Kół Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce).

O byčích zápasoch v Španielsku dozviete sa v budúcom čísle časopisu „Zivot“.



TELEVÍZOR Z ORAVY

Iste poznáte už polské televízory značky „Wisla“, „Belveder“ i moderné a kvalitné „Belvedery II“. Teraz vás zoznámime so slovenským televízorom „Mánes“.

Už nie len v Prahe a Pardubiciach, ale aj v tejto kedyso takej zaostalej časti Slovenska sa vyrábajú televízory. Z bývalej textílky, ktorú prestaňovali, sa tu prebudoval závod na výrobu televízorov Mánes.

Neviem, či ste už dakedy videli otvorenú zadnú stenu televízora. Bežný pohľad do televíznej skrinky nás ohromí spletitosou a množstvom všeliačkých „čertov“, ktoré môže poznáť len skúsený inžinier televíznej techniky. A keby vás to zaujímalo, vedzte, že televízor je zložený z vyše štyroch tisíc súčiastok vyrobenej veľmi jemne a precízne!

Prvé, čo človeku udrie do očí, keď vstúpi do rozsiahlej haly v Nižnej, je pohyblivý výrobný montážny pás, pri ktorom sedí dlhý rad mladuškých dievčat v bielych pláštoch. Tu sa skladajú súčiastky na tú „zázračnú skrinku“, ktorá nám prináša do bytov toľko poučenia a zábavy.



Pozrite sa na výrobu od začiatku. Najprv treba vyrobiť všetkaké skrutky, matice atď. Sme v tzv. predvýrobe. Beží tu niekoľko strojov, ale ľudí takmer nies. Stroje, plnoautomaty spracujú samy bez zásahu človeka. Potahujú si do seba železnú tyč a automaticky z nej robia súčiastky.

Iba občas príde k stroju majster, pozrie, ako stroj pracuje, a ide ďalej. Keď sa človek na takýto automat zapozera, skoro by mysel, že stroj má kdesi aj hlavu a um. Ale nie je to tak. Rozum má len človek a ten vložil do stroja dôvtip. Stroj len robí, a nádržka na súčiastky sa plní. Veru tak, na Oravu zavítali najmodernejšie stroje, aké len svet pozná.

Pravda, všetky súčiastky ešte nevyrábajú automaty, niekde sa musíme uspokojiť s dokonalým strojom, ktorý treba nepretržite obsluhovať. Je to tak napríklad aj pri cievkovacích strojoch. V každom televízore je veľa rozličných cievok, každá s inou úlohou, a preto každá aj iného tvaru. Dievčence ich teda navijajú na československých strojoch. Tu sa neslobodno pomýli a o jeden závit, lebo televízor by potom nebol presný. Do iných strojov treba ešte ručne vkládať materiál, najmä do lisov. Ale toto všetko je len dočasné. Aj v Tesle v Nižnej čoraz viac preberajú namáhavú prácu stroje a človek sa stáva len ich kontrolórom. Len vysoká automatizácia môže urýchliť aj výrobu televízorov a znížiť ich pomerne vysokú predajnú cenu.



Prekvapilo nás, koľko kontrolorov pracuje v Nižnej, a to nielen pri konečnej kontrole hotových televízorov, ale už aj v predmontáži. Každuškú súčiastku prezrú a kde to treba, aj ju preskúrajú. Majú tu dokonca aj jeden skúšobný pás. Každé dievče má pred sebou nejaký zložitý elektrický prístroj, na ktorom skúša niektorú súčiastku. Ak sa ukáže nejaký nedostatok, ihneď takú súčiastku vyradia. Taká prísná a dôkladná kontrola každej súčiastky je pri výrobe televízorov veľmi dôležitá. Ved si len predstavme, že by sa nevyskúšaná a chybňa súčiastka zamontovala do prijímača, čo by to dalo roboty, kym by sa vymenila. Často by sa musel celý rad súčiastok rozobrať, aby bolo možné vybrať chybňu súčiastku, a to by bolo veľmi nákladné a príliš by to zdržiavalо. Nuž preto heslo „tri razy meraj a raz strihaj“ je nutné, veľmi platné a pravdivé.



Pri dlhom pohyblivom páse občas sa ozve signál! Vtedy každá pracovníčka už má namontovanú svoju súčiastku. O dve-tri sekundy sa pás pohnie a všetky rozpracované televízory sa pochňú o jedno miesto dopredu. To znamená, že pribudol zase jeden televízny prijímač.

Montáž televízorov na páse je veľmi výhodná. Každá pracovníčka primontuje do stavebnice len jednu súčiastku. Na začiatku pásu je to len holá stavebница. Potom tu pribúda zmes súčiastok až na konci je už stavebница plná, pripravená na vsunutie do drevenej skrinky. Tako sa každá pracovníčka naučí len jednu prácu a o inú sa nemusí staráť. Čoskoro získa zručnosť a celý pás sa pohybuje rýchlejšie. Takto je záruka, že na nič sa pri montáži nemôže zabudnúť, lebo montáž je dobre rozplánovaná, každé dievča vloží to svoje a na konci je aparát kompletnej. Tu prede ešte radom skúšok a keď napokon apparát bezchybne ukazuje obraz a vysiela zvuk, až potom sa opatrne zabalí do kartónovej škatule.



Dnes je v ČSR v prevádzke asi 300 tisíc televízorov. Čo sa týka hustoty prijímačov na tisíc obyvateľov, ČSR je asi na piatom mieste na svete teda medzi prvými. Ale sa s týmto úspechom neuspokojuje. Chce, aby v čo najkratšom čase mala televízor každá rodina. Na to Československo potrebuje asi tri milióny televízorov.

Aj Oravská Tesla pomáha dosiahnuť tento cieľ. Prvý televízor tu predčasne vyšiel z pása deň pred minuloročnými oslavami Slovenského národného povstania. Dnes už vyšlo z neho 10.000 televízorov. Toto číslo sa bude s praxou robotníkov závodu i s dobudovaním závodu rýchle zvyšovať. O dva roky vyjde zo závodu ročne 100 tisíc televízorov a potom sa výroba ešte zvýší. Vtedy už bude stať aj skrinkáreň, kde sa zamestná asi tisíc ľudí. Vtedy už bude hotové aj moderné sídlisko pre zamestnancov, kde bude 350 bytov. Už dnes tu býva 72 rodín a čakajú na ďalších spolubývajúcich. Bude tu celé mestečko výrobcov televízorov. Moderné, hygienické, kultúrne.

Teda aj Oravci budú mať veľký kus podielu na tom, že v Československu bude televízia v každej rodine. „Keď budet večer sedieť pri televízoroch aj u nás v Poľsku, spomeniete si s vďakou na dievčence a chlapcov z Nižnej“.

L'UDIA KTORÝCH HODNO POZNAŤ

BÁSNÍK — BOJOVníK

19. mája 1883, pred 75 rokmi, zomrel veľký slovenský básnik, jeden z tvorcov slovenskej národnej poézie, Samo Chalupka. Za svojho života, prežitého väčšinou na Hornej Lehote, nenapsal veľa básni, no priniesol v nich ohlas ľudových balád. Generácia za generáciou prijímal dieľo Sama Chalupku za svoje. Rovnako tak ako do piesní Ľudu, bol Samo Chalupka zahľadený do života. V jeho poézii ozýva sa nielen neha a jemnosť, no i bojovný hnev nad krividou. V Slovenskom národnom povstani, v ktorom výšťahol vysoko odpor slovenského Ľudu proti fašistickej nadvláde, zohrala nesmierne významnú a slávnu úlohu báseň Sama Chalupku „Mor ho!“ Jej hrdinským nadšením naplnené verše zaznievali z povstaleckého rozhlasu, odznievali na verejných zhromaždeniach a jej Mor ho! stalo sa bojovným pozdravom slovenských partizánov, Ľudových bojovníkov proti fašizmu. Ako je to možné, že báseň, ktorá žila už skoro celé storočie — vznikla roku 1864 — bola schopná zaznieť s takou silou, s takým strhujúcim účinkom? To preto, že i keď si Chalupka vo svojich spevoch volí historické námety, predsa mieri nimi do svojej súčasnosti, to preto, že každá Chalupková báseň je naplnená toľkou láskou ku gniavenému Ľudu, toľkou nenávisťou k tým, čo ho gniavia a toľkou hrdinskou, k veľkým činom povzbudzajúcou vierou, že raz sa Ľudu podarí zhodiť jarmo otroctva a vydýchnut slobodne v slobodnej vlasti. Preto sa stala jeho báseň „Mor ho!“ hymnou bojovníkov proti fašistickému útlaku v slávnych dňoch Slovenského národného povstania:

No zahyň, studom večným zahyň,
podlá duša,
čo o slobodu dobrý Ľud môj
mi pokúša.
Lež večná meno toho nech ovenčí
sláva,
kto seba v obef svätú za svoj
národ dáva.
A ty, mor ho! — hoj, mor ho!
detvo môjho rodu,
kto kradmou rukou siahne na
tvoru slobodu;
a čo i tam dušu dás v tom boji
divokom:
mor ty len, a voľ nebyť, ako byt
otrokom.

NA SALAŠI

„Na svete sa to všeličo prihodi“, mudroval Matúš a kládol uhlík do fajky, „a k zlému mnoho netreba.“ Načuvajte — práve mi je na ume, budem vám čosi rozprávať. Išiel som pred rokmi zdola. Chodil som tam za synom, ležal mi v špitáli na zimnicu. I stretnem vám plníkov z Liptova. „Hej“ reku, „dobre, že sme sa zišli. Viete, človek je rád, keď v cudzom svete svojho vidí. Chlapci, kamári, ideťte hore?“, všakver?“ pýtam sa

RÁDY TETY Dory

TO JE NAOZAJ L'AHKO

Lahšie ako sa nazdávaš. Dokonca aj to najkrajšie dievča a najdriečnejší šuhaj môže si bez nejmenšej námahy pokaziť svoj pekný výzor, ak sa bude riadiť týmito „zázračnými“ radami:

- Vystačí keď budeš
- chodiť stále so zvesenou hlavou
- hrbiť sa
- fahať nohy za sebou
- hnevať sa na celý svet
- všetkých ohovárať a klebetiť
- nosiť špinavé, dokrčené alebo zafakované šaty, blúzky, nohavice, pláste. Alebo obuv na vykrivených podpätkoch, zablatenú a nevylestenú
- nikdy nečesat poriadne vlasys, umývať ich raz na 3 týždne a zlepovať ich svietiacou brilantínou
- umývať sa, ale nie príliš často, nedotýkajúc sa vodu uši a nôh, mat polámané a špinavé nehty a neumyté ruky
- nosiť ušpinenú bielizeň, košeľu alebo ponožky.

Nuž ak chceš byť mrzká a všekú svoju krásu vyhodiť za plot, nemusíš pridržiavať sa všetkých rád odrazu. To by určite pre každého kultúrneho človeka (takým—takou si) bolo ľažké.

Vystačí, ak vyberieš zo tri z uvedených rád a usilovne sa ich pridržiavaj. Výsledok zaručený. Po niekoľkých týždňoch začnú ľudia pred tvojim výzorom utekať.

a hned sme boli, akoby nás bola malá jedna meter. „Ideme, ideme“, zhovárame sa a tiež prišlo do reči, ako to vie mnohý porobiť. Kto čo vedel, rozprával. „Tak, to je všetko pletka“, hovorí jeden Lipták, keby som to neboli skúsil na tieto moje oči, neuveril by som. Vtedy ešte nebohý otec žili. Chodievali sme s faktorom, o ktorom tiež sa nieslo, že vie porobiť. Prídeme k Žilinu, pribijeme, chceli sme si mäsa nakúpiť na cestu. Chlapci odišli do mesta, len faktor so mnou zostal na plti. Nedaleko pásli sa kravy. „Hej, chlapče pod sem!“ kričí na mňa faktor a podá mi misu s varechou; potom načrel vody do misy a počal miešať. Ako začal, kravy pustili sa do bučeňa, počali skákať, potom rozkročili sa a stáli ticho, ako keď ich dojí. Ja sa len dívam, zrazu voda v miske počne sa kalit, pení, hustnúť. A faktor len mieša tou varechou, až mu kropaje vystávali na čelo. Ja som držal misu pevne medzi kolennami a gánil, čo len z toho bude; ale, ľudia boží, div som sa nezašiel od ľaku. Miešamina hustla, obracala sa vám pred týmito očami na máslo. Celú hruď sme ho vytiahli z misy. Keď plníci prišli z mesta, bolo už všetko oriadene, nevedel nikto nič.

Pastier stál, len si stál, až po západe slniečka išiel domov. Neprehovoril ani slova, len sa nám pri odchode bičom pohrozil.

Faktor dal večer rozkaz, že na svitanie odbijeme. Akonáhle sa brieždilo, vstali sme. Bolo málo pred východom slnka. Nad Tatrou i Magurou stretli sa zore v dlhých červených pásoch, akoby ružové plachty roztiahol po nebi, hrebeň malého Kriváňa bol už v slnku a nad Váhom stiali sa hmy. Sadneme k väre. Do mňa akoby bol šídlom pichol, keď včerajsieho pastiera zazrel som už na starom mieste. Čo, reku, tak zavčasu tu chce?

Odbijame. Svory sa odopáli, vyskočíme na plte, chytíme veslá, no plte stoja ani prikované. „Čo je? Voda hlboká, vlkov niet (veľkých kameňov), prúd ostrý. Ináč je nie, musíme kolmi,“ hovoríme. Ale plte, ani čo by ich prikuli. Jeden hrešil, druhý kričal, tretí krútil hlavou. A ten pastier, čo mu to včera nás faktor tak pekne rúče podojal kravy, ten zatým pristúpil až k brehu a díval sa na nás. Ba zdaľo sa, že sa usmieva.

„Ale čo je to za netvora, keď sa nám ešte z neštastia posmieva!“ hovoril môj predník, gáiac po ňom.

„Ale duša kresťanská, a či čo si, prečo sa neučlovečíš nám pomôcť, keď, vidiš, ako sa trápime!“ volali naňho z plte.

Hlavností
a jeho
následky

Mnohí z plníkov postáli a obrátili sa k nemu.

Pastier sedel, mal bradu opretú o dlane. Odpovedal, „Hja ľudia moji, každý sa musí trápiť. Ved máte faktora, čo i trinásta školu prehnal. Nech vám pomôže.“

„Lebo sedí ako ty!“ vykríkali naši. „Ty taký a taký! Keď už nechceš pomôcť, aspoň drž hubu, lebo nech ma...“ kričali môj svátko Kadík a hrozili mu pásťou.

Pastier len sedel, nehovoril nič. My sme dvihali o tri duše, ale z miesta ani za zlato. Chytala sa nás už zúfalosť, nevedeli sme ako z konopí. Jeden krútil hlavou, druhý pozeral na treťieho, akoby čakal radu.

Konečne ozval sa zase pastier.

„No, dobrí ľudia, vjedite, ide vám to ani nenamostená kára. Musíte pomastiť.“

„Sadni si ty na kravu, podviaž sa povriesla a pomasti si hubu sám, aby nevrzala,“ vracali mu z plte „až potom budeme mastif my.“

„Robte ako viete; ale ak chcete, sám faktor sa vám prizná, že včera, kym ste boli v meste, mūtil. Najskôr, aby mal čím pomastiť, keď mu plníca zlyhá.“

Mne svitlo v hlave, plníci sa obzreli, faktor bledol.

Pastier potom prišiel na plte, rovno k faktorovi. „Kde je maslo?“ skríkol a hrozil sa mu pásťou. Faktor bez odporu vošiel do koliby a podal mu ho. Ja som zatým vyrozprával všetko, čo sa stalo. „Vidite, len namazať a pôjdeť to!“ zvolal pastier, vyskočil na breh a zas si sadol.

Zostali sme ako skameneli. Bolo nám jasné, prečo sa plte nehnú z miesta. Majster trafil na majstra, kosa padla na kameň. Plníci pribehli na prednú loď, počali faktorovi hrozit. Mysiel som, že ho hodia do vody. Pozeral som, čo sa bude robí. Videl som, ako faktor berie misu s maslom a ide na breh. Priblížil sa k pastierovi, kľakol pred ním a prosil ho. Temto chytil bič, zložil ho a hybal po milom faktorovi. Ale on ani nemukol. Keď sa ho už nabil, kývola bičom, plte sa hnuli, faktor lenže stačil vyskočiť. Potom ešte volal na nás.

„Dajte pozor, aby ste sa so mnou nezíšli, lebo veruže sa do Liptova tak lacno nevrátíte!“

Anton Bielek — Z výboru poviedok „Obrázky z hôr“.

Moda

NOVÉ MODELY NA JARNÍM VELETRHU V LIPSKU

Predvádime nové dva modely, ktoré predvádza na jarnejm veletrhu v Lipsku — Nemecká demokratická republika. Jak se Vám líbí? Trochu excentrické ale hezké, že ano?

(L. H.)



1) Vlnený komplet jasné barvy, skladajúci sa z kostymu a pláště. Zajímavé jsou rukávy (7/8) se širokými ohornutými manžetami.



„Zivot“ — czasopismo społeczno-kulturalne Towarzystwa Czechów i Słowaków w Polsce. Redaguje Kolegium w składzie: Emil Benčík, Augustyn Bryja, Adam Chalupec (redaktor naczelný), Marian Kaśkiewicz (z-ca redaktora naczelnego), Ignác Nižník, Lídia Mšálová, Alena Matejová, Karel Pošepný (sekretarz redakcji), Jan Rocki, (red. graf.), Hanna Svočíková, Bogusław Włodarski. Adres Redakcji, Warszawa, ul. Wiejska nr 12 V p., tel. 21-15-41. Wydawca: Wydawnictwo „Prasa Krajo-wa“ — RSW „Prasa“ W-wa, ul. Wiejska 12, tel. 8-24-11. Prenumerata roczna — 12 zł, półroczna 6 zł. Wpłaty przyjmują wszystkie urzędy pocztowe na konto Nr 1-6-100020 „Ruch“ Warszawa, Srebrna 12. Prenumerata na zagranicę 45% droższa. Druk. RSW „Prasa“, Warszawa, ul. Smolna 10/12. Z. 447. W-



Ked' uverejňujem tieto príhody na základe rôznych prípadov, ktoré mi môj nadaný priateľ rozprával a na ktorých som sa niekedy osobne zúčastnil ako herec v čudnej dráme, je prirodzené, že sa viac zaoberám jeho úspechmi než neúspechmi. Nerobím to azda preto, aby som hájil jeho dobré meno, lebo treba povedať, že jeho energia a všeobecnosť boli najobdivuhodnejšie vtedy, keď bol u konca, a že ak sa mu niekedy dačo nepodařilo, bolo to v takých prípadoch, kde si nikto iný nevedel rady a prípad zostával neukončený a nevyriešený. Avšak, čas od času sa stalo, že pravda vyšla najavo aj vtedy, keď sa dopustil nejakej chyby. Mám záznamy vari o šiestich takýchto príhodach, medzi ktoré patrí aj tá, čo idem rozpoznať. Vyznačuje sa totiž niektorými veľmi zajímavými rysmi.

Sherlock Holmes bol človekom, ktorý zriedkavo cvičil len kvôli cvičeniu. Máloktočí muž bol schopný väčšieho fyzického výkonu ako on a bol bezpochyby jeden z najzdanejších boxerov v svojej váhe, akého som kedy videl. Ale neúčelnú fyzickú námahu pokladal za plytvanie energiou a zriedkakedy sa dal rozhýbať ak to nebolo na osoh veci, čo súvisela s jeho zamestnaním. Potom bol absolútne neúnavný a neúmorný. Je pozoruhodné, že sa vedel za takýchto okolností udržať v kondícii, ale jeho diéta bola čo najskromnejšia a jeho obyčaje boli prosté až na pokraj prísnosti. Okrem toho, že občas užíval kokaín, nemal iné neresti a k drogám sa uchyloval iba z protestu proti jednotvárnosti všedného života, keď sa nič pozoruhodného nedialo, alebo noviny neprinášali nič zaujímavého.

ŽLTÁ TUĀR

Jedného dňa na začiatku jari sa natočko uvoľnil, že vyšiel so mnou na prechádzku do parku, kde prvé útle zelené púčky gaštanov sa práve začínali rozvíjať do sedem početných listov. Zo dve hodiny sme sa spolu potulovali, väčšinou bez reči, ako sa patrí na mužov, čo sa dôverne poznajú. Bolo skoro päť, keď sme sa opäť vrátili na Baker Street.

— Prepáčte, pane, — povedal pikolik, keď otvoril dvere. — Hľadal vás nejaký pán. — Holmes vyčítavu na mňa pozrel. — Tak to býva s poobedňajšími prechádzkami — povedal. — Odišiel potom ten pán?

— Áno, pane.

— Nezaviedol si ho do izby?

— Áno, pane, bol v izbe.

— Ako dňo čekal?

— Pol hodiny, pane. Bol to veľmi nepokojný človek, pane, po celý čas, ako tu bol, chodil po izbe a dupal nohami. Čakal som predovšetkým, pane a mohol som ho počuť. Konečne vyšiel na chodbu a zvolal: "Dočkám sa vôbec toho pána?" Toto boli jeho vlastné slová, pane. "Len ešte počkajte chvíľku," povedal som mu. "Potom radšej počkám na čerstvom vzduchu, lebo sa tu skoro dusím," povedal. „Zakrátka sa vrátim," s tým vstal, vyšiel a nijako som ho nemohol presvedčiť, aby zostal".

— Nuž urobil si, čo si mohol, — povedal Holmes, keď sme vchádzali do našej izby. — Predsa je to neprijemné, Watson. Veľmi naliehavo potrebujem dákeho klienta a podľa mužovej netrpezlivosti sa zdá, že ide o dôležitý prípad. Haló! Ved' to nie je tvoja fajka na stole! On si ju tu zaistie zabudol. Krásna stará šípka, s dobrou, dlhou piplou, ktorú trafikanti volajú jantárovou. Kto vie, kofko pravých jantárových naušníkov by sa našlo v Londýne. Poniektorí tvrdia, že mucha v nej je známkou pravosti. Ved' existuje celé remeselnícke odvetvie, kde vkládajú nepravé muchy do falošného jantáru. No bol veľmi vzrušený, keď zabudol fajku, ktorú si zrejme vyšoko cenil.

— Ako vieš, že si ju vyšoko cenil? — pýtal som sa.

— No, môžem odhadnúť pôvodnú cenu fajky na se-

dem šilingov a šesť penny. Vidíš, že dosiaľ bola dva krátky opravované: raz na drevenej pípkе a raz na jantáre. Každé opravené miesto, ako vidíš, spevnené striebornou obrúčkou, stálo viac, než sa pôvodne zaplatilo za fajku. Muž si musí fajku vysoko ceniť, keď ju radšej dáva opravovať, ako by si kúpil za tie isté peniaze novú.

— Máš ešte niečo? — opýtal som sa, lebo Holmes otáčal fajku v ruke a strnule sa díval na ňu svojim zvláštne spôsobom.

Vyzdvihol ju a klepal na ňu dlhým, tenkým ukazováčkom, ako to robí profesor na prednáške o dákej kosti.

— Fajky bývajú dakedy nezvyčajne zaujímavé, — povedal. — Nič nemá viac individuality, azda okrem hodiniek a šnúrok na topánkach. Avšak znaky tu nie sú ani významné, ani veľmi dôležité. Majiteľ je zrejme svalnatý muž, lavák, s krásne vyrazeným chrupom, nedbalý a nepotrebuje sporit.

Môj priateľ vysypal informácie veľmi ľahostajným tónom, ale videl som, že upiera na mňa oči, aby sa presvedčil, či sledujem jeho vývody.

— Myslís, že chlap musí byť zámožný, keď si kupuje sedemšilingovú fajku? — povedal som.

Toto je grosvenorská zmes tabáku za osem pencí jedna uncia, — odpovedal Holmes, vyklepávajúc za štipku na dlaň. — Mohol by si kúpiť výborné fajčivo za polovicu ceny, a tak vidieť, že nepotrebuje sporit.

— A ďalšia charakteristika?

— Má zvyk zapalovať si do fajky o plameň lampy a alebo na plyne. Vidíš, že je celkom zúhľadnená dole na jednej strane. Pravdaže, od zápaliek by sa to nemohlo stať. Prečo by človek držal zápalku na boku fajky? — Alebo prečo nenosí zápalky k fajke? Ale fajku nemôžno zaťať pri lampe bez toho, žeby sa jej neopálila hlavička. A je to na pravej strane fajky. Z toho usudzujem že je lavák. Zapálil si o plameň lampy a pozri, ako prirodzene, keď si pravák, držíš lavú stranu k plameňu. Mohol by si to urobiť raz a opäťne, ale nie sústavne. Túto výzvu tak drží. Potom si prehrýzol jantár. Na to treba svalnatého energic-

kého chlapa so zdravým chrupom. Ale ak sa nemýlim, počujeme ho ísť hore schodami, takže budeme mať takto niečo zaujímavejšie, než dumaf nad jeho fajkou.

Okamži neskôr sa otvorili dvere a do izby vstúpil vysoký, mladý muž. Mal dobré, ale nenápadne tmavosivé šaty a v ruke držal hnedý klobúk s nízkym dienkom. Hádal som mu okolo tridsať, hoci v skutočnosti bol o niečo starší.

— Prepáčte, — povedal trochu rozpaciteľne. — Domnievam sa, že som mal zaklopáť. Áno, pravdaže som mal zaklopáť. Som trochu rozčulený a v tomto svetle musíte chápať moje poklesky proti slušnosti. Prešiel si rukou po čele ako človek, ktorý je poomámený, a potom skôr padol, než si sadol do kresla.

— Vidím že ste nespali noc alebo dve, — povedal Holmes svojim lahodným a príjemným spôsobom. — Napína to nervy viac ako práca, ba väčšimi, než zábava. Smiem sa vás opýtať, čím by som vám mohol pomôcť?

— Želal by som si vašu ruku, pane. Neviem, čo si mám počať, zdá sa mi môj celý život prichádza nazmar.

— Chcete si ma vziať na pomoc ako detektíva?

— Nie iba to. Chcem vašu mienku ako rozväzného človeka — a muža sveta skúseného. Chcel by som vedieť čo mám ďalej robiť. Dal by Boh, aby ste mi poradili.

Hovoril krátko, ostro, trhano a zdalo sa mi, že fažko o tom všetkom rozpráva a že len silou vôle ovláda svoje sklyny.

— Ide o veľmi chľostivú vec, — povedal. — Človek nerád hovorí cudziesiu o svojom súkromnom živote. Hrozne mi padne rozprávať o správaní vlastnej ženy s dvoma mužmi, ktorých som predtým nikdy nevidel. Hrozné je, keď to človek musí predsa len urobiť. Ale som na pokraji zrútenia a musí mi niekto poradiť.

— Milý pán Grand Munro... — začal Holmes.

Náš návštěvnik vyskočil zo stoličky. — Čo! — zvolal. — Vy ma poznáte?

— Ak si želáte zachovať inkognito, — povedal s úsmievom Holmes, — radil by som vám, aby ste si nepísali meno k osobe s ktorou sa rozprávate. Chcel som povedať, že môj priateľ a ja sme vy-

poculi takto podivuhodných tajomstiev v tejto miestnosti a že sme mali to šťastie vnesť pokoj do mnohých ustarostených duší. Úfam sa, že budem to môcť učinit aj pre vás. Môžem vás požiadať, aby ste mi bez meškania poviedali fakt, lebo, ako vidím, čas tu môže hrať dôležitú úlohu.

Návštěvnik si opäť prešiel rukou cez čelo, akoby sa mu to zdalo veľmi fažké. Z každého pohybu a výrazu som vybadal, že je zdržanlivý a uzavretý, takže skôr zakrýval svoje bolesti, než by sa z nimi zdôveroval. Potom odrazil s prudkým posunkom zavretú ruku, ako človek, čo sa zaváhuje opatrnosti, začal.

— Toto sú fakty, pán Holmes, — povedal. — Som ženatý už tri roky. Za ten čas sme sa so ženou vzájomne mali rádi a žili šťastne, ako sotva kedy žili dvaja manželia. Nebolo medzi nami škríepok, ani jedinej, či už myšlienou, slovom, alebo skutkom. A teraz od minulého pondelka, odrazu vznikla medzi nami priehrada. Zdá sa mi, že v jej živote a myslí sú tajomstvá, o ktorých viem práve tak málo, ako keby išlo o hociktorú ženu, čo stretávam na ulici. Odeudzili sme sa na navzájom a chcel by som viedieť prečo.

No je tu jedno, čo chcem zdôrazniť, než budem hovoriť o ďalšom, pán Holmes.

Effie ma lúbi. O tom niet pochybnosti. Miluje ma celým svojím srdcom a dušou a nelúbila ma nikdy viac ako teraz. Viem to a citim to. O tom netreba debatovať. Muž môže ľahko povedať, či ho žena miluje.

Ale medzi nami stojí práve toto tajomstvo, a kym sa nevyjasní, nás vzájomný počer nemôže už nikdy byť tým, čím bol.

— Ráchte mi uviesť fakty, pán Munro, — povedal Holmes trocha netrpezlivovo.

— Poviem vám, čo viem o minulosti Effie. Bola vdovou, keď som ju prvý raz stretol, hoci celkom mladá — iba dvadsaťpäťročná. Volala sa sa Hebronová. Ako mladá sa v Amerike opäť vydala bývala v meste Atlante, kde sa vydala za pravotára Hebrona s dobrovou praxou. Mali jedno dieťa, ale v meste vypukla prudká epidémia žltej horúčky a zomrelo na ňu aj

dieťa aj manžel. Videl som jeho úmrtný list. Toto jej sprotivilo Ameriku a vrátila sa bývať k svojej tete do Pinneru v Middlesexu. Musím pripomienúť, že manžel ju zanechal dobre zaopatrenú a malá majetok, asi štyritisie päťsto libier, dobre uložený, takže vynášal prieberne sedem percent. Bývala iba šesť mesiacov v Pinne, keď som sa s ňou poznal. Zamilovali sme sa do seba a o niekoľko týždňov na to sme sa zosobášili.

Sám obchodom s chmeľom, a keďže mám príjem sedemsto alebo osemsto libier, žili sme si blahobytne a najali sme si krásnu vilu v Norbury za osemdesiat libier ročne. Miesto vyzeralo veľmi vidiecky, hoci bolo blízko mesta. Povyše nás je hostinec, dva domy a z druhej strany na poli oproti nám osamelý domec.

Okrem týchto nie sú nijake domy, až na polceste k stanici. V určitých obdobiah si obchod vyžaduje môj pobyt v meste, ale v letné mávam menej roboty, a tak v našom vidieckom domčeku sme žili tak šťastne, ako si len možno predstaví. Vrávím vám, že nikdy neboli ani mráčik medzi nami kym nezačala táto prekliata aféra.

Musím vám spomenúť jedno, než budem pokračovať. Keď sme sa vzali, moja žena dala na mňa prepísat celý svoj majetok — trocha proti mojej vôle, pretože som viadal, aké by bolo trápne, keby mi môj obchod zlyhal. Avšak ona na tom trvala, a tak sa aj stalo. No asi pred šiestimi týždňami ma oslovia.

„Jack“, hovorila, „keď si preberal moje peniaze, vrazil si, že kedykoľvek budem nejaké potrebovať, aby som sa požiadala.“

„Pravdaže“, povedal som, „ved sú tvorej.“

„Nuž“, povedala, „potrebujem sto libier.“

Trochu ma to zarazilo, lebo som si predstavoval, že ide o nové šaty alebo niečo podobné, čo by si ráda pre seba kúpila.

„Na čo to potrebuješ?“ opýtal som sa.

„Ach“ povedala žartovne, ako mala vo zvyku, „slúbil si, že budeš iba mojím bankárom, a vieš, bankári sa na nič nevypočítajú.“